

Усё ўжо было? 🕝 3

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PLISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714

Вечар беларускай культуры Ф I

http://niva.iig.pl redakcja@niva.iig.pl

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

№ 44 (2738) Год LIII

Беласток, 2 лістапада 2008 г.

Адчыняйце дзверы:

Тэкст і фота Ілоны КАРПЮК

І чаго тут цешыцца? Дажджы, імглы, настальгія, аголеныя дрэвы ці, як спявае адна з беларускіх бардэс, адзінота ў лістападзе. Ёсць аднак сведкі на тое, што ў адным з падляшскіх гарадоў штогод на працягу трох дзён восень мае іншы твар. Тады ў сонцы блішчаць апошнія каляровыя лісты, а ранішнія імглы ствараюць лянівы, спакойны пейзаж, часткай якога з'яўляемся і мы самі. У сэрцы гэтага краявіду знаходзіцца Бельскі дом культуры, дзе пятнаццаты раз прайшоў фестываль "Бардаўская восень".

— Ці вы заўважылі, што на "Барды" заўсёды свеціць сонца? — пытаўся сёлета Міхал Анемпадыстаў.

Сонца — гэта таксама адзін з сімвалаў Звязу беларускай моладзі, які ладзіць адно, бясспрэчна, з важнейшых святаў беларускай музыкі. Не без прычыны колерамі фестывалю з'яўляюцца фарбы лістоты, але хаця яны пераходныя, то характар

"Бардаў" акрэслены ўжо пару гадоў. Гэты год даказаў, што гэта спелы фестываль, але са шматлікімі мінамі на сваім твары. Цяжка, аднак, скрывіцца ў час фестывалю, бо арганізатары дбаюць пра мастацкі выгляд і творчы ўзровень канцэртаў. З-за гэтай прычыны, між іншым, не адбылася сёлета конкурсная частка. Вядома, што юбілей мае свае правы, а ў выпадку "Бардаўскай восені" традыцыйна ўжо, кожныя пяць гадоў конкурсу няма. Як кажуць арганізатары, гэтая перадышка дае надзею на вышэйшы ўзровень выканаўцаў у наступным годзе. Але традыцый пры нагодзе фестывалю маем больш. Кожны год

выступы на бельскай сцэне пачынаў Алесь Камоцкі — бард і вялікі сябра фестывалю. У гэтым годзе тра-

дыцыя парвалася, бо Камоцкі ўвогуле на фестывалі не паявіўся, затое ў Гайнаўцы можна было паглядзець яго ў фільме Віктара Корзу-

на "«Нясі мяне восень…» альбо Барды ў Бельску".

Гайнаўка таксама знаходзіцца на

традыцыйнай карце бардаўскіх канцэртаў, што цешыць не толькі арганізатараў — Звяз беларускай моладзі, але таксама гайнаўскіх прыхіль-

восень ідзе!

нікаў аўтарскай песні. Сёлета пасля фільма маглі яны паслухаць канцэрт дзвюх жанчын: дзявочага характару Таццяну Беланогую ды, як сама сказала, мужчынскую па творчым характары Касю Камоцкую. Гэтыя таленавітыя жанчыны выступілі таксама на сцэне Бельскага дома культуры, дзе сёлета некаторым не хапала Віктара Шалкевіча. Не, гэтым разам ён не спазніўся на свой канцэрт, толькі проста атрымаў іншую ролю ў бардаўскім спектаклі.

— Паслалі нас на мароз у сінагогу, — сказаў Шалкевіч вітаючы слухачоў.

Холадна было, але гэта не перашкаджала ані аграмаднай колькасці слухачоў, ані выканаўцам, якія прадставілі гадзінныя праграмы. Канцэрт у арлянскай сінагозе аказаўся адной з сапраўды важных падзей музычнага года на Беласточчыне. Віктар Шалкевіч і Аляксандр Памідораў - нашыя беларускія жыды, перанесліся разам са слухачамі ў даваенную Орлю. Віктар, як звычайна, разбураў усе святасці зямнога (і не толькі) жыцця, а Памідораў, мабыць, пераканаў да свае асобы сярэдняе пакаленне, якое дагэтуль трымалася да яго творчасці на дыстанцыі. Шчырыя эмоцыі і слёзы перажывання на яго твары сапраўды ўсхвалявалі публіку. Канцэрт атрымаўся дасканалы, бо абодва выканаўцы ўводзілі слухачоў у крайнія эмоцыі. У адным моманце плакалі яны ад гукаў традыцыйных жыдоўскіх песень, у другім смяяліся ад жартаў пра жыдоў. Орля, мабыць, увойдзе ў пашыраную праграму фестывалю і на наступныя

гады, як гэта было працяг \$12

XII Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

Рэдакцыя "Нівы" і Беларускі саюз Рэспублікі Польшча аб'яўляюць XII Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы. У конкурсе будуць разглядацца працы грамадзян Польшчы на беларускай мове.

Прынцыпы ўдзельніцтва

- 1. Конкурс праводзіцца ў дзвюх узроставых групах:
- І група: дзеці і моладзь пачатковых школ і гімназій,
- ІІ група: астатнія ўдзельнікі (выключна аўтары, якія не з'яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).
- 2. У рамках груп конкурс праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.
- 3. Конкурсныя працы, надрукаваныя на машынцы або разборлівы рукапіс у чатырох экземплярах (паэтычныя творы 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы аб'ёмам да 22 старонак стандартнага машынапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групы і паслаць на адрас: Redakcja "Niwy", ul. Zamenhofa 27, 15-959 Białystok 2, skr. poczt. 84 з прыпіскай на канверце: XII Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.
- 4. Прозвішча, імя і дакладны адрас аўтара дасланых конкурсных прац трэба памясціць у асобным заклееным канверце, падпісаным звонку такім нумарам групы і крыптанімам, як і конкурсныя працы.
- 5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.
- 6. Арганізатары не вяртаюць дасланых твораў.

Тэрміны

- 1. Тэрмін дасылання конкурсных прац мінае 12 лістапада 2008 г. (вырашае дата паштовага штампа).
- 2. Вынікі конкурсу будуць аб'яўлены ў снежні 2008 г.
- 3. Уручэнне ўзнагарод адбудзецца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мерапрыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуць паінфармаваны і запрошаны прыняць у ім удзел.

Запрашаем на

Беларускія атрасіны студэнтаў у Беластоку 6 лістапада

клуб ФАМА пачатак у 20⁰⁰ першакурснікі ўваход "фры" irpae DJ Valdi

Беларускае аб'яднанне студэнтаў

У здаровым целе...

Увосень у Беларусі палююць не толькі на грыбы ў лясах, але і на рэзервістаў, якіх трэба забраць у так званыя

"партызаны" і на маладзёнаў-прызыўнікоў, якіх трэба забраць на тэрміновую вайсковую службу. Тым больш і тое, і другое дзяржава спрытна скарыстоўвае ў змаганні з іншадумцамі. Маўляў, прыйшла пара "паслужыць ацечаству". Сезон палявання на маладых апазіцыянераў апошнія два гады становіцца ўжо традыцыйным. Многія з тых, хто навучаецца за мяжой па розных праграмах, з-за гэтага зараз не могуць нават прыехаць на радзіму — іх папросту вылоўліваюць і аніякіх адтэрміновак не даюць.

Пры разглядзе біяграфій палітычных лідараў і актывістаў нашай апазіцыі маладога і сярэдняга веку выяўляецца, што бальшыня з іх сапраўды не служыла ў войску. Безумоўна, многія насамрэч мелі ці маюць хваробы, несумяшчальныя з побытам у рэгулярным войску. Для такіх у нармальнай дзяржаве ствараецца інстытут так званай альтэрнатыўнай службы, чаго ў цяперашняй Беларусі, канешне, няма. Але ёсць і іншая з'ява. Як той казаў, "касіў" Ясь ад войска.

Трагедыі з таго, што хлопцаў забіраюць у фармальна беларускае, а па сутнасці чужое войска, няма. Бо, дзякуй Богу, жывем у мірны час і ў гарачыя кропкі "саюза" цяпер не пасылаюць. Упэўнены, што тыя ж Алесь Каліта ці Зміцер Жалезнічэнка, пра якіх шмат пісалі ў медыях, вернуцца з войска куды больш умацаваныя ў вернасці сваім поглядам і загартаваныя найперш не столькі фізічна (старая савецкая сістэма гэтага ніколі не давала і не дасць цяпер), колькі псіхалагічна. А галоўнае — будзе бясспрэчным іх уплыў на равеснікаў у новай сферы. Прыкладам, актывіст Моладзі БНФ Зміцер Бяляеў, які пажадаў прымаць прысягу ў Гродне на роднай беларускай мове, падштурхнуў да такога рашэння і некаторых іншых хлопцаў. А гэта ўжо крок да прынцыповага выбару.

Для майго пакалення тых, хто служыў у васьмідзесятых у савецкім войску напрыканцы існавання СССР, гэтыя гады (націск на другім складзе), як гэта не дзіўна, сталі пошукам на-

цыянальнай тоеснасці. Гледзячы ў войску на паводзіны і паставы прадстаўнікоў розных народаў — эстонцаў, азербайджанцаў, украінцаў ды іншых, мы ўсведамлялі, што з намі — беларусамі — нешта не так, што мы не маем нечага таго, што маюць практычна ўсе іншыя, а менавіта — сваёй мовы, свайго гонару, сваёй салідарнасці. Гэта была добрая школа, добрыя ўрокі насуперак тагачаснай ідэалогіі, з чым, мяркую, пагодзяцца мае равеснікі. Войска было гэткім своеасаблівым каталізатарам сталення.

Да ўсяго войска, нават пры ўсіх яго цяперашніх заганах, дадае мужчынскасці. А то адзін з прэтэндэнтаў на пасаду старшыні Маладога Фронту (які заўсёды быў апрыёры правым рухам), тыдзень таму заявіў, што трэба шырыць шэрагі МФ найперш актыўнымі дзяўчатамі. Маўляў, рэкрутуюць нас усіх у войска, то на наша месца прыйдуць дзяўчаты. Але, папершае, тэрмін службы не такі і працяглы, а па-другое, тут ужо выразна павеяла сацыял-дэмакратычнымі, левымі паставамі з іх фемінізацыяй і адсоткамі сябраў, вымеранымі пад калькулятар паводле полавай прыкметы.

Канешне, у здаровым целе, насуперак мудрасці старажытных рымлян (mens sana in corpore sano), далёка не заўсёды здаровы дух. Узяць хоць бы галоўнага лыжніка і хакеіста краіны... Але бальшыня сённяшняй беларускай апазіцыі і насамрэч выглядае нейкай нядошлай групоўкай кволых людзей, людзей без ініцыятывы і крэатыўнасці. Гадоў дзесяць таму, прыкладам, у Гродне перыядычна праводзіліся так званыя алімпіяды Маладога Фронту, у якіх актыўна ўдзельнічала моладзь і з іншых арганізацый, ішлі цікавыя турніры і спаборы. Але ўжо даўно нічога не чуваць пра нейкія спартовыя ініцыятывы моладзевых арганізацый, якія тым больш былі б скіраваны і на працу з насельніцтвам. Увогуле ўлада, прапагандуючы здаровы лад жыцця, у гэтым кірунку істотна выйграе ў апазіцыі.

Канешне, фізічнае здароўе — нішто ў параўнанні з сілай духу, што не раз даказала сусветная гісторыя. Але, адно другому не замінае. Ды і для сапраўднага беларускага войска трэба рыхтаваць кадры...

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Успамін

Заглянуў я на гайнаўскія могілкі. Недзе ў мінулым годзе бачыў там знаёмую, пра якую сёлета летам даведаўся, што адышла ў лепшы свет. І вось, стоячы над ейнай магілай, заўважыў я па-суседску магілу Федзі Міхалюка. Забіла сэрца мацней, бо ж гэта з ім сядзеў я за адной партай у ліцэі. Пра ягоны адыход у лепшы свет я ведаў, але цяпер прыгадалася мне мінулае. Федзя быў салідным вучнем, яшчэ ў час уступнага экзамену ў ліцэй заглядаў ён у падручнікі. А ў апошнім класе прыехалі да нас прадстаўнікі беластоцкага аэраклуба шукаць кандыдатаў у пілоты. Вядома, ахвотныя былі ўсе хлопцы, але толькі Федзя станоўча прайшоў медыцынскую праверку. І вось дванаццаць гадоў таму ён, першы кандыдат у лётчыкі, першым з нас падняўся ў Нябеснае царства.

З тадышніх маіх аднакласнікаў Федзя падаваўся мне найбольш прывязаным да бацькоўскай мовы. Здавалася мне, што яму польскае вымаўленне цяжка праходзіць праз вусны, што ягоны моўны апарат настроены толькі на гаворку ягоных родных Койлаў. Пасля ліцэя Федзя закончыў беластоцкую Медыцынскую акадэмію і працаваў лекарам на роднай Гайнаўшчыне, м.інш. у Ласінцы. Пра штодзёншчыну ягонай працы мне нічога невядома, але цяжка мне ўявіць, што ён у сваім лекарскім кабінеце чакаў моўных дазволаў ад сеймавага закону аб нацыянальных меншасцях; цяжка мне ўявіць, што ён размаўляў са сваімі пацыентамі на іншай чым роднай яму і ім падляшскай гаворцы.

З другога боку белавежскай шашы, на гайнаўскіх каталіцкіх могілках, побач галоўнай алейкі спынілася на вечны спачын Марыя Жухоўская. На ейнай эпітафіі ёсць згадка, што яна была вязнем канцлагераў. З гэтага можна ўжо дадумацца, што яна не была ціхай, пакорлівай жанчынай. І не была. У пасляваенны час працавала яна медсястрой у гайнаўскай чыгуначнай амбулаторыі. І чыгуначная брація баялася гэтай энергічнай жанчыны больш, чым візітаў у зубнога лекара. І не быў гэта страх перад уколамі ейнага шпрыца, толькі страх перад уколамі ейнага языка. А калола яна языком нашых чыгуначнікаў за адсутнасць чысціні.

Бо кім жа былі тыя нашы чыгуначнікі? Гэта ж былі мужыкі з падпушчанскіх вёсак, якіх сем'і доўгія гады — у выніку ўсялякіх няшчасцяў, якіх ім не шкадавала першая палова мінулага стагоддзя — змагаліся з праблемай элементар

нага выжывання. Ці быў у іх час думаць пра патрабаванні гігіены, калі яны, бывала, жылі ў тых жа будынках, што і жывё-

ла, хадзілі па тых жа панадворках што гусі і каровы, а праца на чыгунцы была не выручкай, толькі дадатковым расходам сіл дзеля заробку. Зместам іх мужчынскага жыцця быў кругаварот хатаконь-чыгунка-конь-хата, а зместам жыцця іх жонак быў кругаварот хата-гаршкі-каровы-свінні-куры-гусі-поле-гусі-курысвінні-каровы-гаршкі-хата. І сям-там прыхваткам не надта багатае сілкаванне, рукамі проста ад чорнай работы...

І бедныя нашы чыгуначнікі-мужыкі воляй-няволяй, каб пазбегнуць звягаў гарадской пані, падпарадкоўваліся ейным патрабаванням. Бо ж гэта не была жонка, якую паводле патрыярхальнага звычаю нашых вёсак можна было не тое што не слухаць, але яшчэ і рашуча паказаць ёй месца ў сямейным распарадку. Да ўсяго гэтага вясковыя дзеці атрымалі магчымасць большай чым вясковая адукацыі. Паехалі яны масава ў гарадскія школы, знімаючы кватэры ў хатах, вакол якіх не было хлявоў ці куратнікаў. Гэты рух маладога насельніцтва таксама прычыніўся да новага асэнсавання вясковага побыту.

Цяпер жыццё на вёсцы змянілася. Мала дзе ўжо сустракаюцца ходзячыя па панадворках куры ці гусі, мала дзе асталіся свінні і каровы. Яшчэ толькі пустыя хлявы сведчаць, што калісь вясковае насельніцтва корпалася з гноем. І часта, калі я заходжу ў нейкую вясковую хату і скідаю ў сенцах абутак, каб не пабрудзіць чысценькіх палавікоў ці дываноў, гаспадары, бывае, пратэстуюць супраць такой празмернай гігіены. Мо хочуць, каб занесці ім у хату нейкую прыліпку да абутку, нейкі сентыментальны ўспамін з мінулай маладосці.

Можа хто меркаваць, што роля пані Жухоўскай у пераменах нашага побыту была нявартая ўвагі, што ўклад доктара Міхалюка ў сціплую змену моўнага заканадаўства нулявы. Але ж магчыма, што тыя крупінкі, якія яны ўнеслі сваім жыццём, паўплывалі на выгляд нашага жыцця. Што не толькі лаўрэаты нобелеўскіх прэмій вызначаюць лёс чалавецтва; магчыма, што той лёс вызначаюць і цалкам звычайныя людзі сярод нас.

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Вачыма еўрапейца

Фармальна-юрыдычны клопат

Ну, вось, як і можна было прадбачыць, Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны не дало сваёй згоды аказаць фінансавую падтрымку Грамадскаму камітэту пабудовы помніка

прысвечанага "Праваслаўным жыхарам Беласточчыны, забітым, закатаваным і загінуўшым у 1939-1956 гадах". Гэтым самым ведамства культуры не пагадзілася з аднагалосна прынятым дэзідэратам сеймавай камісіі нацыянальных і этнічных меншасцей у гэтай справе. Прыгадаю, што канчаткова помнік (у форме каплічкі) меў бы стаяць ля Свята-Духаўскага сабора на Антонюку ў Беластоку.

У лісце, які атрымаў я ад МКіНС, а які з'яўляецца як бы адказам на дэзідэрат сеймавай камісіі, яго прэс-сакратар Івона Радзішэўская напісала: "Заданні звязаныя з увекавечаннямі не рэалізуюциа МКіНС непасрэдна, а толькі праз пасрэдніцтва Рады аховы памяці, змагання і пакут, якая з'яўляецца размеркавальнікам бюджэтнай часткі, прызначанай на такога роду мэты. Лакалізацыя помніка на тэрыторыі царквы Святога Духа (абшары, падлягаючым юрысдыкцыі Праваслаўнай царквы ў Польшчы), як і яго характар як аб'екта рэлігійнага культу (капліцы) становяць немагчымым па фармальна-юрыдычных прычынах назначэнне дафінансавання на яго пабудову Радай, паколькі заданні Рады не прадбачваюць падтрымкі пабудовы сакральных аб'ек-

Яшчэ да вынясення сеймавай камісіяй дэзідэрата было вядома, што міністр-сакратар РАПЗіП Анджэй Пшэвозьнік з'яўляецца праціўнікам аказання фінансавай падтрымкі помніку, падаючы такія самыя аргументы, якія прывяла прэс-сакратар міністэрства культуры. Аднак як-

раз цяпер у адносінах да рашэння РАП-ЗіП ды пазіцыі МКіНС абурэння не скрываюць прадстаўнікі беларускай меншасці, ангажаваныя ў пабудову помніка на Антонюку (дарэчы, звязаныя з СЛД). Віцэ-старшыня сеймавай камісіі меншасці кажа "Ніве":

— Гэта прыклад нахабства і засланяння сябе фармальнасцямі, каб пазбегчы ініцыятывы важнай для нацыянальнай меншасці. Хапіла б тут толькі добрая воля, але яе не стала.

Ян Сычэўскі, лідар БГКТ і ТБК:

— Мы вельмі расчараваныя пазіцыяй улад у адносінах да нашай ініцыятывы. Гэта адзіная ініцыятыва ў нашым рэгіёне, якая мае на мэце ўвекавечыць гэтыя асобы, што аддалі сваё жыццё толькі таму, што былі беларусамі праваслаўнага веравызнання. Такія рашэнні гэта не найлепшыя водгаласы нашай дэмакратыі. У мяне шмат прэтэнзій да пана міністра Пшэвозьніка і мая ацэнка яго дзеянняў — адмоўная.

Што далей з патрэбай дафінансаваць

помнік? Дэпутат Чыквін прадбачвае:

— Мабыць, пастараемся здабыць грошы з іншай крыніцы, можа, з Касцельнага фонду.

Касцельны фонд знаходзіцца ў струк турах Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі. Застаецца пытанне. Калі ўжо раней дакладна было вядома, што $PA\Pi 3i\Pi$ i затым MKiHC не бачыць фармальна-юрыдычынх магчымасцей суфінансаваць помнік, чаму сеймавая камісія рашылася аднак якраз гэтаму ведамству выслаць свой дэзідэрат? Застаецца таксама сумніўным, ці згодна са статутнымі мэтамі, управа КФ будзе магла перадаць грошы грамадскаму згуртаванню, якое займаецца яго падубовай. Не з'яўляецца ж ён юрыдычнай асобай Праваслаўнай царквы, а ў гэтым выпадку — як разумею статут Фонду датацыя магла б быць назначана толькі такому суб'екту. Ці зноў перашкодай стануць фармальна-юрыдычныя праблемы?

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Тэкст і фота Мацея ХАЛАДОЎСКАГА

— Ды ж было ўсё гэта, — хацелася б заспяваць за адной з вядомых песень Марылі Радовіч пасля некаторых заяў на сустрэчы прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей з падляшскім маршалкам, яго дарадчыкам па справах меншаснай праблематыкі і ўпаўнаважаным ваяводы, які займаецца гэтай жа тэматыкай.

Марк Масальскі, дарадчык маршалка Яраслава Дважанскага па справах нацыянальных і этнічных меншасцей пачаў працягваючаеся больш за тры гадзіны спатканне ў Падляшскай маршалкоўскай управе дакладна ў дзень нараджэння епіскапа Беластоцка-Гданьскай епархіі Іакава:

— Такая шматлікая прысутнасць сведчыць, што сустрэча патрэбная.

Зараз пасля прадставіў ён праграму першай сустрэчы з меншасцямі ў ПМУ (раней бывалі ў ваяводаў) і на гэтым ягоная роля кончылася, значыць, нічога больш у справах, прынамсі сутнасных і важных для меншасных асяроддзяў, не меў ніякай гаворкі. Затое з дакладам выступіў упаўнаважаны ваяводы Мацея Жыўны па справах нацыянальных меншасцей Мацей Тэфэльскі:

— Аб ліках не буду гаварыць, бо ёсць даныя наконт колькасці нацыянальных меншасцей у Польшчы, апрацаваныя Галоўнай статыстычнай установай пасля апошняга перапісу насельніцтва.

Тут дадаў, што пры нагодзе наступнага перапісу ў 2011 годзе маюць паявіцца пытанні наконт спраў звязаных з міграцыяй і маюць быць пастаўлены тры пытанні: пра нацыянальную ці этнічную прыналежнасць апытваных, мову, якой карыстаюцца дома, і мову, якую лічаць роднай.

Упаўнаважаны Тэфэльскі змог таксама пахваліцца:

— Не было такога мерапрыемства, у якім я б не ўдзельнічаў.

У кулуарах сустрэчы аднак некаторыя з лідараў меншасных арганізацый заўлялі: "Мы запрашалі пана Тэфэльскага не раз, але ніколі ён не з'явіўся".

Упаўнаважаны ваяводы таксама адзначыў:

— Не хапае падзей агульнапольскага характару, а звязаных з культурай меншасцей. Трэба больш увагі прысвяціць Падляшскай актаве культур [імпрэза шматлікіх меншасных асяроддзяў, арганізаваная першы раз сёлета Ваяводскім асяродкам анімацыі культуры, установай падначаленай ПМУ — М. Х.). На яе базе можна будаваць вялікую справу. Меншасныя арганізацыі накіроўваюць свае імпрэзы выключна мясцовым грамадскасцям. Патрэбныя інтэграцыйныя мерапрыемствы меншасных арганізацый і між народамі.

Адзначыў ён, што між іншым неабходным з'яўляецца "падпарадкаванне імпрэз і графікаў іх функцыянавання" [! — М.Х.] і "ўдакладненне прынцыпаў функцыянавання меншасцей" [! — М.Х.].

Паінфармаваў таксама, што ў наступным годдзе ў бюджэце Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі на патрэбы нацыянальных і этнічных меншасцей мае быць столькі ж грошай, што і сёлета, а нават крыху больш. Затое

Выступае Ян Сычэўскі, далей Марк Масальскі, дарадчык маршалка Яраслава Дважанскага (трэці злева) па справах нацыянальных і этнічных меншасцей і упаўнаважаны ваяводы па справах нацыянальных меншасцей Мацей Тэфэльскі.

што іншае можна зразумець з выказвання віцэ-міністра УСіА Тамаша Сямоняка на адным з апошніх пасяджэнняў сеймавай камісіі нацыянальных і этнічных меншасцей. З яго выказвання вынікала, што на гэтую мэту будзе на каля 700 тысяч менш у параўнанні з мінаючым годам.

Маршалак Дважанскі ганарыўся:
— Ніколі не прыйшло мне ў галаву, прымаючы на працу працаўнікоў, пытацца як моляцца ці ў які касцёл ходзяць.

Падобна як Мацей Тэфэльскі, таксама маршалак падкрэсліў ранг Падляшскай актавы культур і гарантаваў, што мерапрыемства будзе занесена ў ваяводскі бюджэт на наступны год, а не як было сёлета, калі яно дафінансоўвалася з бюджэтнага рэзерву.

Дырэктар дэпартамента культуры і нацыянальнай спадчыны ПМУ Анатоль Вап падзяліўся ў сваю чаргу інфармацыямі аб велічыні сум, прыярытэтах датацый і колькасці мерапрыемстваў, прафінансаваных Маршалкоўскай управай за апошнія гады. Як можна было зразумець, з кожным годам лічбы павялічваюцца. Неўзабаве маюць быць рэалізаваныя першыя адкрытыя конкурсы прапаноў у галіне культуры на 2009 год, у рамках якіх за грошы могуць хадайнічаць меншасныя арганізацыі Падляшша. Дырэктар Вап са шкадобай прызнаўся, што ні адна з нацыянальных меншасцей не старалася за грошы, якія знаходзяцца ў прыярытэтнай пульцы: "падтрымка стварання і павялічванне музейных калекцый і сучаснага мастацтва". Не зрабіла гэтага таксама дырэкцыя Музея беларускай культуры ў Гайнаўцы, а яго дырэктар Ян Карпюк у кулуарах у кароткай размове з "Нівай" сказаў: "Мы не наракаем, што будзем мець менш грошай, бо ў нас іх проста няма".

Непасрэдна на падтрымку ініцыятыў нацыянальных меншасцей у будучым годзе мае быць удвая больш грошай у бюджэце ваяводскага самаўрада, чым было гэта ў 2008 г., значыць, каля 120 тысяч злотых.

быць столькі ж грошай, што і сё- Пры выбары прыярытэту, лета, а нават крыху больш. Затое у рамках якога вы стараецеся за гро-

шы, нельга кіравацца толькі назвай прыярытэтнага задання, гэта можа быць памылковае, — адзначыў Анатоль Вап.

Грошы з "падтрымкі ініцыятыў нацыянальных меншасцей" маюць быць размеркаваны ў дзвюх траншах па 60 тысяч зл. Конкурсы прапаноў маюць быць аб'яўлены ў лістападзе г.г. і ў красавіку наступнага года. Апроч таго можна прыняць удзел у конкурсах, напрыклад, на "рэалізацыю культурных мерапрыемстваў высокага мастацкага рангу" (да падзелу 400 тыс. зл.), "папулярызацыю і адукацыю грамадства ў галіне нацыянальнай спадчыны" (210 тыс. зл.) ці "культурную адукацыю дзяцей і моладзі" (150 тыс. зл.). Агулам меншасныя арганізацыі могуць удзельнічаць у конкурсах у рамках больш за дзесяці прыярытэтаў, рэалізаваных ПМУ, а звязаных з шырока разуметай культурай.

У час спаткання амаль паўтары гадзіны высокія рангам прадстаўнікі дэпартаментаў Маршалкоўскай управы гаварылі аб сродках, якія могуць здабываць няўрадавыя арганізацыі нацыянальных меншасцей у рамках не толькі дафінансавання культурнай дзейнасці sensu stricte, але таксама развіцця вясковых тэрыторый, сацыяльнай дапамогі і Аперацыйнай праграмы Чалавечы капітал. Эдыта Юркевіч з рэферата культуры, напрыклад, заахвочвала падаваць заявы на стыпендыі для мастацка адораных дзяцей і на паўгадовыя і гадавыя стыпендыі для дарослых, ці таксама карыстанне лакальнымі грамадскасцямі праграмай "Еўропа для грамадзян" або Фонду грамадзянскіх ініцыятыў (рэалізацыя г.зв. публічных задач). У сваю чаргу Марыюш Цыльвік з дэпартамента развіцця вясковых абшараў намаўляў карыстацца грашыма, якія можна расходаваць на г.зв. малыя праекты ў невялікіх мясцовасцях. Узяць могуць грошы нават фізічныя асобы, па 4,5-25 тысяч злотых (і то чатыры разы) нават на закупку нацыянальных строяў, пакрыццё дахаў ці паляпшэнне абсталявання святліц.

Дэжавю можна было перажыць

у час дыскусіі. У такім самым тоне, што ўжо амаль ад гадоў у час сустрэч у ваяводы і ў час пасяджэнняў супольнай камісіі меншасцей і ўрада, гучалі словы віцэ-старшыні Таварыства беларускай культуры і заадно старшыні Беларускага грамадска-культурнага таварыства Яна Сычэўскага:

— Парадаксальна, пасля ўступлення ў сілу закону аб нацыянальных і этнічных меншасцях замест паляпшэння папсавалася фінансавая сітуацыя меншасных арганізацый. Меншасці трактуюцца ў недэмакратычны спосаб, аб'ектна, а не суб'ектна.

Дадаў:

— Пры добрай волі, ваяводскія ўлады могуць мець нейкі ўплыў на МУСіА, каб гэтае ведамства было мецэнатам, а не карна-рэстрыкцыйным апаратам.

Паскардзіўся пры нагодзе на шматлікія кантролі, якіх мэта праверыць ці хоць напэўна рэпетыцыі фальклорных калектываў праводзяцца ў сядзібе БГКТ па вул. Варшаўскай. Спаслаўся таксама на Падляшскую актаву культур, аб якой рэпрэзентаваныя ім беларускія арганізацыі нічога раней не ведалі. Прызнаўся таксама, што на Актаву было прызначана непрапарцыянальна больш грошай (назваў квоту 450 тыс. зл.), чым на імпрэзы БГКТ ці ТБК, а ўдзел публікі ў Актаве быў у некалькі раз меншы, чым на шмат якіх мерапрыемствах гэтых беларускіх арганіза-

Барбара Пякарская са згуртавання "АБ-БА" прапанавала стварыць пры ПМУ камісію па справах увядзення ў школы праграм звязаных з міжкультурнай адукацыяй, якія трактавалі б аб шматкультурнасці.

Маршалак Дважанскі, адказваючы на пытанні і прапановы залы, звярнуўся м.інш. да Яна Сычэўскага, у ваяводскім самаўрадзе віцэстаршыні Падляшскага сейміка:

— Я чакаў ад калегі Янкі сумленных сцвярджэнняў. Сёння падляшскі маршалак не сароміцца паставіць свечку ў царкве, зняць боты ў мячэці ці ўдзельнічаць у прысвойванні медалёў "Справядлівы сярод народаў свету".

Калі гэта скончыцца?

Ад назойлівых нахабнікаў, якія ад імя сваіх фірм прапануюць рознага віду тавары і звоняць на прыватныя тэлефоны, нельга адчапіцца. Моташна становіцца чалавеку, калі ў трубцы пачуеш міленькі жаночы голас: "Маю прыемнасць запрасіць спадарства на прамоцыю... (тут называюцца тавары). Ці можна паслаць вам запрашэнне?" У нашым старонні такія прамацыйныя мерапрыемствы найчасцей арганізуюць у Кляшчэлях, бо чарамшане "апарыліся" ўжо на адной здзелцы і не маюць ахвоты прымаць удзел у імпрэзах, на якіх "раздаюцца" хітрыя дарэмныя падарункі. Але гэта, што мяне спаткала 7 кастрычніка, у дзень парафіяльнага свята св. мучаніцы Тэклі, зусім ашарашыла.

На адвячорку пазваніў тэлефон. Хваравітаму чалавеку цяжка зварухнуцца з месца, але цікавасць перамагла і я, дабраўшыся да тэлефона, падымаю трубку. "Мяне завуць Катажына Новак. Прадстаўляю фірму... (на жаль, не запамятаў) і маю прыемнасць запрасіць вас на прамоцыю...". У гэты момант я спыніў субяседніцу і рашуча адказаў, што запрашэннем не пакарыстаюся, бо здароўе не дазваляе. Размова абарвалася. Недзе праз гадзінку зноў пачуўся званок. Гэтым разам я знаходзіўся непадалёк тэлефона. Падняўшы трубку, пачуў знаёмы голас:

- Ці магу гаварыць з панам Уладзімірам Сідаруком?
 - Слухаю вас. У чым справа?
 - Хацела б я вас запрасіць на...
- Я ж вам сказаў, што мяне гэта не цікавіць.
- Дык паклічце жонку, назойліва патрабаваў голас у трубцы.

Гэта было ўжо свінства, аднак са злосцю я адказаў:

— Не жыве. Памерла...

У трубцы пачуўся трэск, размова абарвалася. Вось, даражэнькія, як у прававой дзяржаве шануецца закон аб прыватнасці чалавека. Калі адчэпяцца ад нас усялякія паразіты і дадуць нам спакойна падыхаць здаровым паветрам? Няўжно няма на гэта паратунку?

Уладзімір СІДАРУК

Вось такую жонку меці!

За гародам калюжа, Мая жонка нядужа: Як музыку пачуе, Цэлы час усё танцуе. А як прыйдзе дахаты, То кладзецца ўжо спаці: "Баляць ручкі, бяляць ножкі, Не пайду я працаваці! Муж каровак падоіць, Свіням корм будзе несці, Потым стане ля печкі, Наварыць дзецям есці! А жонка маладая Толькі адпачывае. А як сонца заходзіць, На танцы яна выходзіць. Вось такую жонку меці! Не дай Божа жыць на свеце! Ці такая хоць знае, Што ў полі даспявае? Час так хутка праходзіць I гады пралятаюць. А мая мілая чарнабрывая Не робіць, а спявае.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Што з нашымі грашыма?

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Нашы людзі не ўскладваюць вялікіх спадзяванняў на правячых, а калі яны сварацца, дык падсмейваюцца з іх. Старэйшыя людзі грошы з пенсій і невялікі даход з сельскай гаспадаркі расходуюць на бягучыя выдаткі і мала грошай астаецца, каб трымаць іх у банках. Таму бяднейшыя жыхары Чыжоў асабліва і не апасаюцца, што іх грошы прападуць у абанкручаных банках, калі да такога дайшло б, — кажа чыжоўскі солтыс Андрэй Ціханюк. — Наракаюць толькі людзі, якія ўзялі крэдыты, бо яны падаражалі, а асабліва тыя, якія ўзялі іх у швейцарскіх франках, бо яны падаражэлі мацней. Аднак зараз у нас мала маладых гаспадароў, якія хацелі б браць новыя даражэйшыя крэдыты на разбудову гаспадарак. Але як тут разбудоўваць сельскую прадукцыю, калі такая нестабільнасць у цэнах? Зараз, калі за пшаніцу плацяць менш чым 500 злотых за тону, за жыта менш чым 300 злотых за тону, а за вугаль трэба ўжо заплаціць 620 злотых за тону, пры дарагіх мінеральных угнаеннях і паліве, якія ж грошы можна тут адлажыць на інвестыцыі?

Аднак усхваляванне, якое выклікаў фінансавы закалот, псіхалагічна кранула і частку нашых людзей на вёсках і ў гарадах. Некаторыя старэйшыя асобы з невялікіх пенсій эканомілі грошы для дзяцей і ўнукаў. Іншыя ашчаджалі з зарплат. Разгайданыя вакол фінансаў і ашчаднасцей настроі могуць трымацца яшчэ доўгі час. Людзі ж спарыліся, купляючы ўдзелы ў фондах акцыяў, якія апошнім часам моцна патаннелі. Многія гараджане і сяляне прадавалі гэтыя ўдзелы і клалі грошы на банкаўскія рахункі, а тут сталі гаварыць, што на грані банкруцтва стаяць банкі ў свеце.

— Па-рознаму можа быць з рахункамі і ў нашых банках, калі такія вялікія грошы выкладваюць у свеце на стабілізацыю фінансавай сістэмы, а нашыя людзі па-рознаму ўспрымаюць інфармацыі масмедыяў і выказванні правячых нашай краінай, — гаворыць Уладзіслаў Нічыпарук, солтыс з Чыжык (Гайнаўская гміна). — Аднак несумненна адчуюць фінансавы крызіс гаспадары, якія нядаўна ўзялі або намерваюцца браць крэдыты на будову абораў ці куплю машын. Выйгралі тыя гаспадары, якія ўзялі крэдыты раней і вялікую частку з іх ужо сплацілі. Даражэйшыя крэдыты прытармозяць развіццё сельскай гаспадаркі, а калі цяпер ізноў на 10 грошаў патаннеў літр малака, калі вельмі танныя збожжа і кукуруза, усё ў цэлым адмоўна паўплывае на развіццё сельскай гаспадаркі і гаспадаркі ў нашай краіне.

Даражэйшыя крэдыты і недавер да гандлёвых партнёраў, які паявіўся апошнім часам, напэўна будзе мець у меншай або большай ступені адмоўнае ўздзеянне на развіццё гаспадаркі, як у Польшчы, так і на Падляшшы, ці на Гайнаўшчыне або Бельшчыне. Зараз суполкам, якія гандлявалі нават са спраўджанымі партнёрамі з заходзніх краін, рэкамендуецца браць задаткі пад прадаваныя прадукты, бо заплата за іх можа адтэрміноўвацца з-за фінансавага закалоту.

— Калі раней прадпрыемствы Гайнаўшчыны маглі браць больш свабодна крэдыты, а ў якасці забеспячэння ставіць машыны да прадукцыі, зараз нашы банкі вельмі неахвотна даюць такія крэдыты, а забяспячэнне хочуць мець у нерухомасцях. Проста апасаюцца, што ў выпадку банкруцтва прадпрыемства цяжка будзе прадаць ужо няновыя машыны для прадукцыі, а рынак нерухомасцей больш ста-

У цэнтры Гайнаўкі знаходзіцца рынак (злева), банк і казначэйскі аддзел (у будынку справа).

більны і банкам лягчэй будзе пазбыцца гаспадарчых будынкаў, ці ўчасткаў пад імі, каб пагасіць несплачаныя крэдыты, — тлумачыць працаўнік адной з гайнаўскі страхавых суполак, зарыентаваны ў справах крэдытаў, паколькі банкі перад тым як даць крэдыт патрабуюць застрахаваць машыны ці нерухомасці. — Ужо і на Гайнаўшчыне паяўляецца недавер паміж гандлёвымі партнёрамі, якія патрабуюць выпісваць вэксалі на прададзеныя прадукты ў якасці фінансавага забяспячэння. Аднак гаспадарчага крызісу на Гайнаўшчыне яшчэ не відаць. Але можа ён з'явіцца як паслядоўнасць фінансавага крызісу і тады прадпрыемтсвы могуць абмежаваць страхавание сваіх нерухомасцей і машын, што будзе адмоўна ўздзейнічаць і на кандыцыю страхавых суполак.

Нервуюцца не толькі асобы, што ўзялі крэдыты або хочуць іх браць, бо яны даражэйшыя, а маладым людзям, якія хочуць жыць самастойна, трэба ж купляць кватэры і браць грошы на іх абсталяванне. Хіба найбольш нервуюцца тыя, што рашыліся самастойна купляць акцыі або ўдзелы ў фондах, што інвестуюць у акцыі на біржах, бо ўжо звыш года на біржы Варшавы, Еўропы і Амерыкі пасля кароткіх павышэнняў падаюць і падаюць індэксы, а за гэтым ідзе патанненне многіх акцый і перад усім удзелаў у фондах акцыяў, якія купілі людзі. Калі, напрыклад, чалавек купіў за 100 тысяч злотых удзелы ў фондах акцый і зараз прадаючы гэтыя ўдзелы не можа нават атрымаць паловы гэтай сумы, можа вельмі знервавацца, што можа давесці нават да інфаркту. Рэкамендуецца ў такіх выпадках чакаць гадоў пяць, калі індэксы на біржах ізноў пойдуць моцна ўверх. Аднак гэта толькі прагнозы, а некаторым людзям трэба ж расходаваць грошы на вяселлі дзяцей, будавацца, патрабуюць рэальных грошай і, адкупляючы ўдзелы ў фондах акцый, вельмі многа трацяць. Апоўдні 23 кастрычніка дайшло да краху на варшаўскай біржы. Інвестары масава выпрадалі акцыі і WIG20 дайшоў да так нізкага ўзроўню, якога трымаўся ажно 5 гадоў назад. Цяжка прадбачыць, што будзе далей, але фінансавыя аналітыкі рэкамендуюць зараз, нягледзячы на ўсё, цярпліва чакаць і чакаць. А вазьмі тут чакай, калі гэтыя акцыі таннеюць і таннеюць.

— Калі ў адным з гайнаўскіх банкаў яшчэ ў мінулым годзе прадставілі нам прапанову, якая прадбачвада, што палову грошай мы паложым на банкаўскі рахунак, а палову накіруем на інвеставанне ў фонд, складзены з розных кампанентаў, мы згадзіліся, — кажа жыхарка аднаго з сёл Гайнаўскага павета. — Калі стала падаць цана акцый, мы хацелі забраць грошы з той часткі, што тычылася ў галоўным фонду акцый, але працаўнікі банка пераконвалі нас, што інвестуючы ў акцыі на прыбытак трэба чакаць даўжэйшы час і мы не павінны турба-

вацца, бо хутка павінны прыйсці павышэнні цэнаў на акцыі. Мы некалькі разоў ездзілі ў гэты банк, а банкаўскія працаўнікі раілі трымаць акцыі нашых фондаў і не заглядаць на іх курсы, каб не турбавацца. Аднак калі мы даведадіся, што асноўная частка нашых акцый была інвеставаная на амерыканскім рынку, рашыліся забраць гэтыя грошы, хаця бачылі, што былі стратныя ў цэлым прыблізна на некалькі тысяч злотых. Калі б мы паслухаліся банкаўскіх дарадчыкаў і прытрымалі акцыі амерыканскіх прадпрыемстваў, зараз не засталася б нават і палова з нашых грошай, што былі заінвеставаныя ў фонды акцый. Забралі мы таксама сродкі інвеставаныя ў польскія фонды, дзе патрата была намнога меншай і купілі за вернутыя грошы аблігацыі, гарантаваныя казной і паклалі на тэрміновы ўкладыш.

З канца 2003 года ажно па 2007 год людзі, што не трымалі грошай на банкаўскіх тэрміновых укладах, дзе, за год можна было атрымаць 3-5% прыбытку, а рашыліся купіць удзелы ў фондах з перавагай біржавых акцый і зараблялі нават па 30-40% у год. Гэты прыбытак прыцягваў чарговых аматараў куплі ўдзелаў у фондах з вялікай часткай біржавых акцый і толькі частыя паніжэнні акцый на біржах Польшчы, Еўропы і свету амаль спынілі інвеставанне ва ўдзелы фондаў акцый.

— Мы з жонкай рашыліся збіраць грошы, каб купіць у будучыні для дзіцяці кватэру і купілі ўдзелы ў фондах акцый, якія спачатку давалі задавальняючы прыбытак. Я, каб не нервавацца, не гляджу на індэксы на біржах і на курсы маіх удзелаў у фондах, якія паніжаюцца, гаворыць настаўнік адной са школ на Гайнаўшчыне, які рашыўся перачакаць цяжкі час і не забіраць грошай інвеставаных на біржах. Хаця і гаворыцца, што крах, які моцна адмоўна крануў варшаўскую біржу пасля 20 кастрычніка, выклікалі вялікія заходнія інвестары, дык у паніцы прадаюць ужо свае ўдзелы і звычайныя Івановы, якія ўжо перасталі давяраць заробку на біржах. Каб прыйшло павышэнне індэксаў у Варшаве, трэба ізноў пераканаць людзей да інвеставання на біржах, бо толькі заходні спекуляцыйны капітал не накруціць кан'юнктуру на варшаўскай біржы. Апошнім часам людзі, якія вымалі свае грошы з фондаў акцый, часта перакладвалі іх на банкаўскія рахункі. Наш урад прыняў пастанову, бяручы прыклад з урадаў заходніх краін, што будзе гарантаваць выплачванне да 175 тысяч злотых з банкаўскага рахунку, калі абанкруціцца банк, а ў выпадку супольнага рахунку мужа і жонкі падвоеную суму ў адносінах да гэтай, што павінна супакоіць звычайных людзей (хаця не датычыць гэта страхавальных укладаў, на якіх прыбытак не быў абкладзены "падаткам Бэлькі"). Аднак гарантыі гарантыямі, а недавер звычайнага народа да правячых застаецца.

Дзевятае "Паэтычнае трохгалоссе"

Оля Лужэцкая

Лукаш Філіпюк

Тэкст і фота Ілона КАРПЮК

Дзевяты раз адбыўся ў Бельскім доме культуры дэкламатарскі конкурс пад назвай "Паэтычнае трохгалоссе". Дэкламатарскіх конкурсаў адбываецца тут у год прынамсі пару, сярод іх беларускае "Роднае слова" ці польскія "Бае, байкі, баечкі". Дзякуючы Альжбеце Фіёнік, інструктару Бельскага дома культуры, з'явілася "Трохгалоссе".

Варта згадаць ідэю і прынцыпы конкурсу, якія на працягу гадоў мяняліся. Ідэя заключаецца ў адказе на пытанне каму гэта патрэбна. За арганізатаркай паўтараю, што напэўна дзецям, якія праз паэзію пазнаюць новую форму камунікацыі. Нашмат важнейшае, аднак, каб сэнс гэтага конкурсу зразумелі настаўнікі. Калі ідзе пра прынцыпы...

Першыя гады дзеці дэкламавалі па-польску, па-беларуску, па-ўкраінску, — кажа Альжбета Фіёнік. – Здараліся таксама вершы на рускай мове ці проста па-нашаму. Тры гады таму абмежавалі да беларускай, украінскай ды польскай моў, часам здараюцца вершы "па-свойму".

Галоўны прынцып — дэкламацыя двух твораў: адзін на польскай мове, другі па-беларуску або па-ўкраінску, да выбару. Дае гэта магчы-

масць паслухаць розныя мовы і звычайна адказаць сабе, якая мова мне самая блізкая. Вядома, што малыя дэкламатары, калі ім 7-9 гадкоў, неабавязкова пра гэтае думаюць, але ўжо старэйшыя дзеці задумваюцца нашмат часцей.

 У нашым конкурсе выступаюць хлопчык і дзяўчынка, якія раней ведалі толькі польскую мову, кажа спадарыня Фіёнік. — У доме культуры навучыліся яны беларускай мове і карыстыюцца ёю.

Іншы прыклад — дзеці, якія таксама вучацца вершаў на беларускай мове, а штодзень ходзяць у Бельску-Падляшскім у гэтак званую "чацвёрку", дзе вучаць украінскай мове. Не хачу нікога тут пераконваць да сваіх поглядаў, але калі я паслухала ўкраінскія дэкламацыі дзяцей, здавалася мне, што ёсць у гэтым нешта ненатуральнае, штосьці проста не падыходзіць. Вядома, што літаратурныя мовы ўвогуле адлеглыя сучаснаму чалавеку, але варта разгледзець, "з якой мне па дарозе".

Дзецям з бельскай "тройкі" па дарозе найчасцей з беларускай мовай. Таму між іншым настаўніца інтэграванага навучання Ірэна Кандрацюк рыхтуе дзяцей пры дапамозе беларускіх вершаў. Хаця, як сама кажа, мае праблемы выказацца па-беларуску, то ахвотна распавядае пра сваіх вучняў.

 Прымаем удзел з самога пачатку і кожны год маем лаўрэатаў.

Дзеці спадарыні Кандрацюк дэкламуюць незвычайна. Разумеюць тэкст, раздзяляюць фразы, дазіруюць эмоцыі.

Я доўга прыглядаюся дзецям, вызначаю іх індывідуальнасць, каб ведаць, які верш ім падыдзе, — дадае Ірэна Кандрацюк. — Часам прапаную пару вершаў і супольна вырашаем над чым будзем працаваць.

Оля кажа, што ёй лягчэй чытаецца і дэкламуецца па-польску, але Лукаш зразу перабівае:

— Няма розніцы. Калі ты вучышся ці кажаш верш, то нямя розніцы на якой мове гэта робіш. Працаваць трэба аднолькава. Я люблю і на польскай, і на беларускай.

Тое, што супольнае дзецям — гэта прыемнасць стаяць перад публікай, слухаць апладысменты ды атрымліваць узнагароды. Гэта важнае, што дзесьці на другім плане знаходзяцца хваляванне ці неразуменне сітуацыі. Усе турботы, хваляванні адхварэюць настаўнікі. I добра. Ад іх галоўным чынам залежыць як будуць падрыхтаваны вучні, у пэўным сэнсе таксама які яны прэзентуюць падыход да мовы.

Беларуская памяць у Літве

ляць пра імпрэзу не буду, — сказаў старшыня ТБК Хведар Нюнька. — Кожны зацікаўлены павінен помніць, а тым больш чальцы рады Таварыства, што кожную апошнюю суботу адбываецца нейкая чарговая імпрэза.

Планавалася адзначыць угодкі нарадзіліся ў кастрычніку. Але, кавязкова наведваюць ТБК, выступаюць на мерапрыемствах.

У зале сабралася каля дваццаці асоб. Першым прамоўцам быў Хведар Нюнька, які распавёў пра род Скірмунтаў, з якога паходзіць выдатны беларускі дзеяч Раман Скірмунт. Шляхціц, які меў шмат зямлі, у 1911 годзе быў абраны дэпутатам Дзяржаўнай думы Расейскай імперыі. Але ж як толькі з'явіўся шанц, каб Беларусь атрымала самастойнасць, Раман Скірмунт вяртаецца на радзіму, узначальвае Беларускі народны камітэт, прымае ўдзел у стварэнні БНР. У міжваенны час жыў у родным Парэччы. У 1939 годзе Рамана Скірмунта забілі суседзі-сяляне ў сваёй вёс-

 Гэтым разам нікому паведам- ку XX стагоддзя за беларускасць аддаў самае каштоўнае — жыццё.

Другі дакладчык — вядомы ў Літве журналіст Алесь Адамковіч. Ягонае выступленне было прысвечанае 120-тым угодкам з дня нараджэння Язэпа Драздовіча, лёс якога цесна звязаны з Вільняй. Тут будучы мастак з дня нараджэння Язэпа Драздові- вучыўся, пазней выкладаў маляванча і іншых беларускіх дзеячаў, якія не ў Віленскай беларускай гімназіі. Да гэтага часу ў Вільні на будынку лі бываюць госці з Беларусі, то аба- па вуліцы Троцкай знаходзіцца Скарынаўскі знак — праца Язэпа Драздовіча. Выступоўца цікава і глыбока распавёў пра мастака, пра ягоны творчы, маладаследаваны ў Беларусі, шлях. А Язэп Драздовіч пісаў апавяданні, збіраў фальклор на роднай Дзісеншчыне. У Германавічах ёсць музей Я. Драздовіча, створаны краязнаўцам Адай Райчонак. У музеі нейкі час працаваў Алесь Адамковіч. У мінулым годзе прыхільнікі ТБК наведалі Германавічы, сустрэліся з Адай Райчонак, пабывалі на магіле маці мастака, шмат паездзілі па Шаркаўшчыне, дзе пісаў краявіды вечны вандроўнік. Беларусы Вільні памятаюць вялікага мастака Язэпа Драздовіча. У верасні гэтага года яшчэ раз наведалі яны Герцы. Вядомы беларускі палітык пачат- манавічы, разам са старшынёй ТБК,

А. Адамковічам і Марыляй Пецюкевіч — дачкой Мар'яна Пецюкевіча. Працягнуў тэму госць з Мінска — археолаг Эдуард Зайкоўскі. Навуковец расказаў пра раскопкі на Дзісеншчыне і ў Брэсце. Гэтым разам госцем таварыства быў і журналіст "Нашай Нівы" Яраслаў Сцешык, які таксама меў слова.

Апошняе выступление Хведара Нюнькі было прысвечанае Міхасю Раецкаму і Радаславу Астроўскаму. Дакладчык вельмі цікава расказаў пра жыцце выдатных беларусаў. Лес М. Раецкага закінуў у далёкую Аўстралію. Цікава было і тое, што Хведар Нюнька, па запрашэнні беларусаў Аўстраліі, пабываў у экзатычнай краіне. На жаль, канстатаваў, там адыходзяць у іншы свет беларусы першай хвалі эміграцыі і заціхае беларускае жыццё. А раней там быў добры хор у царкве, кожную сераду выходзілі радыёперадачы на беларускай мове. Адну з перадач прысутныя мелі магчымасць паслухаць на заканчэнне імпрэзы.

Традыцыйна адбылася імпрэза, прысвечаная памяці Р. Скірмунта, Я. Драздовіча, Р. Астроўскага, М. Раецкага. Пакуль жывуць людзі, якія помняць сваіх герояў, будзе жыць Беларусь.

Леакадзія МІЛАШ

"Адзіноцтву —

Сёлета старшыня Раённага аддзела Польскага саюза пенсіянераў і інвалідаў (ПСПіІ) у Нараўцы Ядвіга Карпюк арганізавала восем цікавых культурна-забаўляльных мерапрыемстваў ды дзве краязнаўчыя экскурсіі па Падляшшы. Многа ёй дапамагае Аляксандра Конкель. Былі ўдалыя сяброўскія сустрэчы вясной і дзве, прымеркаваныя да святкавання Дня сеніёра ў верасні г.г. у Семяноўцы і ў Старым Ляўкове.

У нядзелю, 28 верасня г.г., а гадзіне 15 панаваў вялікі рух у святліцы ў Старым Ляўкове (Гайнаўскі павет). Іграла музыка і было шумна. Адбывалася святкаванне Дня сеніёра. Прыехалі пенсіянеры з амаль усёй гміны. Войт Нараўчанскай гміны даў аўтобус, каб прывезці пажылых людзей на сустрэчы. Сабраліся 102 чалавекі! Усе былі па-святочнаму апрануты.

У гэты раз на пенсіянерскую сустрэчу прыехалі войт Мікалай Павільч з жонкай ды надзейныя нараўчанскія радныя Ян Целушэцкі (ён старшыня сацыяльнай камісіі Рады гміны) і Ян Сухадола (член гэтай жа камісіі). Войт прывітаў членаў ПСПіІ, пажадаў ім здароўя і прыемнага настрою падчас вечарыны. Ядвіга Карпюк прывітала Галену Бортнік, былую нараўчанку, якая прыехала на сустрэчу ў Ляўкова з далёкай Аўстраліі, ды сваю сяброўку з Кляшчэль.

Юры Равінскі паказаў відэафільмы з пяпярэдніх пенсіянерскіх сустрэч. Прысутныя маглі ўбачыць на іх і сябе. Хвілінай цішыні ўсе ўшанавалі памяць тых, хто ў апошні час адышоў ад нас назаўсёды. Затым старшыня ПСПіІ ўзнагародзіла дыпломамі самых актыўных дзеячаў пенсіянерскай арганізацыі: Аляксандра Зданоўскага, Антона Конкеля, Яўгена Смольскага, Антона Венслава, Юры Тамберга і Юры Равінскага.

Спявалі і ігралі Анна Карэтка і Пётр Скепка з Гайнаўкі. Між танцамі аб'явілі конкурс "Мікрафон для ўсіх". Сола спявалі Яўгенія Вярбіцкая, Зіна Пацэвіч, Вольга Сачко, Павел Леўша, Юры Рубчэўскі, Міхал Харкевіч, Юры Равінскі і Мікалай Падлашчык, а займальным гумарам бавіў Мікалай Варанецкі.

Сярод пенсіянераў ёсць шмат людзей з музычным талентам і ўсе прыгожа спявалі бяседныя песні. У тым часе сабралася група з калектыву "Нараўчанкі" і яна выканала свае любімыя песні, а таксама частушкі пра саміх сябе, нараўчанскіх дзяўчатак. Атмасфера была сардэчная, цёплая. І пачаставацца было

Сярод танцаў быў шакаладны, была фантавая латарэя. Мігам праляцела сем супольна праведзеных гадзін. Вось так пенсіянеры дораць сабе радасць! Маюць яны свой лозунг: "Адзіноцтву — не!" Самота застаўляе іх шукаць сабе "палавінку". Усё часцей трапляюцца г.зв. клееныя пары. І так можна пражыць свой век не ў сумным адзіноцтве.

А тут і пад'ехаў аўтобус. Ён павёз пенсіянераў дадому, між іншым, у Ахрымы, Плянту, Альхоўку, Семяноўку. А ўсё запісаў на відэакамеру Юры Равінскі.

(яц)

6 02.11.2008 ¹ № 44

зяцей

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Сярод гнілой восені выдаюцца часам ясныя, светлыя дні. Ціха ўсюды. Вецер не скалыхне ні адзін лісцік, ні адну травінку. Ласкавае неба пазірае на зямлю; нідзе ні хмурынкі. Ясна і хораша, усё роўна як вярнулася лета. Падарыла восень людзям яшчэ некалькі ясных, светлых і цёплых дзён.

Хоць усюды і ціха, цёпла і ясна, але ўжо не вее тым жыццём, якое відаць вясною. Куды ні кінь вокам, на ўсім бачыш след восені. Хмурны хваёвы лес чуць заслаўся сінім дымком туману... А бярозы, асіны і дубы чырванеюць здалёк сваім лісцем і напамінаюць сабою аб восені. На ўсім ляжыць сіняваты слой смугі не то дыму, не то туману.

А прыслухаешся — такая цішыня навокал!.. Толькі часам закрычаць у небе дзікія гусі, ключом пранясуцца жураўлі і схаваюцца ў сініх хвалях далёкага яснага неба. Крык іх заціхае памалу і замрэ, расплывецца ў цішыні асенняга дня.

Плаўна носіцца ў паветры белая павуціна, сцелецца па зямлі, чапляецца за кусты і сухую траву. Прайшло цёплае лета. Апошнія вы, ясныя дзянькі восені!.. Я. Колас.

Восень.

молад

…Непрыкметна зусім Праплыве павуцінкай, Гляне жоўтым лістком З-пад зялёнай хусцінкі.

Усплыве туманом Над рачулкаю соннай, Устрывожыць дымком 3 пахам бульбы пячонай.

Зачаруе агнём Маладзёнькай рабіны, На адлёце крылом Памахае бусліным...

П. Броўка.

міра лукша **Шаршанёўцы**

д л я

У Шаршанях зусім не жах, бо Мухі і Павук у вёсцы без прынук жывуць, хоць у іншых хатах, не ў комнатах-палатах.

Ёсць тут і Верабей, а з ім як весялей — Драздовіч тут жыве, зерне сваё клюе. Ды ў вёсцы Шаршані, куды не павярні, Шэршня — як не круці такога — не знайсці!

Пяюць малечы з меншасцей

Спяваюць дашкольнікі з "Вясёлкі"

Ужо на чацвёрты фестываль дзіцячай песні 10 кастрычніка запрасіў польска-беларускі дзіцячы садок № 14. Калісьці першыя такія сустрэчы дзетак з Падляшша адбываліся ў сядзібе самаўрадавага садка— па вуліцы Пілсудскага ў Беластоку. Цяпер у сваю вялікую і прыгожую залу запрашае ўдзельнікаў фестываля і іхніх настаўнікаў Цэнтр праваслаўнай культуры. Сцэна ў ім— зусім як у нас, у хаце ў вёсцы, у бабулі, дзе ў пашане роднае і свойскае: на сценах іконы, ручні-

кі, дываны, у вокнах фіранкі ды букеты кветак і ўсюды па-асенняму, з дарамі прыроды. І заспявалі дзеткі пра свае справы, любімыя постаці і ўсё, што ім падабаецца. Пра маму, пра дожджык, пра коцікаў, курачку, вожыка, лісічкі... Рыхтавалі да выступлення іх настаўнікі і бацькі, а і бабулі, якія былі таксама сярод гледачоў. Сярод іх былі таксама прадстаўнікі тых, хто прынёс узнагароды маладзенькім спевакам ад консульства Рэпублікі Беларусь, улад Беластока і Падляшша.

Зося Конюх спявала пра ката Мікіту, які ўрэшце знайшоў жонку

Крышку прыйшлося пачакаць дзеткам з Беластока, Гайнаўкі і Бельска-Падляшскага, якія захацелі заспяваваць па-беларуску і па-ўкраінску — ехалі дашкольнікі аж з Пуньска — літоўцы. І пачаўся фестываль ад выступлення Юлькі Іванюк з яе песенькі "Пацеркі лецейка". Сола выступілі яшчэ яе сябры з садка № 14 Дамініка Козлюк, Марыся Савіцкая, Наталька Харужая і Зося Конюх. Больш бадзёра, бо разам, са сваімі ўлюбёнымі пе-

сенькамі выступіў калектыў з садка № 14 — "Вясёлка". О, яны дык ужо моцна звыкліся са сцэнай, і як хораша выглядаюць у беларускіх строях, якія вышывалі ім мамы! Рыхтавалі іх настаўніцы — Данута Тымашэвіч, Альжбета Рудчук, Анна Бабік, Альжбета Баравік, якія таксама мусілі традыцыйна выступіць самі з песняй, яшчэ і з паняй Евай Гняздоўскай, і з настаўніцамі з Гайнаўкі — паняй Алай Супрон ды Гражынай Кулай — ужо такая традыцыя! З гасцей — з бельскага садка № 9 "Лясная паляна" ў Бельску з песенькай пра заблукаўшае кацянятка выступіла Вераніка Федарук і цэлы гурт заспявау пра чорную курачку, а з Гайнаўкі — з садка № 1 дуэт Юлька Капейчына і Лукаш Манькоўскі, а з Пуньска госцейкі ў прыгожым літоўскім адзенні праспявалі некалькі народных і дзіцячых песень, між іншым, пра кабылку і вожыка.

А найбольш цешылі ўзнагароды, сапраўды вялікія і прыгожыя, дыпломы і для выступоўцаў, і для тых, хто іх рыхтаваў. Выступленні былі паказаны таксама і ў тэлебачанні, і ў падляшскіх газетах. Бо — хоцькіняхоцькі — гэта ж і славутасць! А — перш за ўсё — радасць і для саміх артыстаў, і для тых, каму блізкая родная песня!

Міра ЛУКША

Калі вучні іншых класаў цешыліся ўжо суботай, Зося Гняздоўская чакала ўрока гісторыі. Гэта быў апошні ўрок у першым "а" класе ў час ўрокаў, які ён вядзе клас. Зоў пятніцу. Настаўнік гісторыі, спадар Іванюк, ужо на самым пачатку выклікаў дзіўныя прадчуванні і адчуванні ў вучняў.

- Я буду многа вам расказваць на ўроках, — пачаў, — але апрача гэтага я хачу, каб вы карысталіся кніжкай "Гісторыя свету" 1973 года выдання, у ёй 952 старонкі...
- У маім выданні "Гісторыі" 987 старонак, — адазваўся Тамаш. — Ці можна ім карыстацца?
- He! крыкнуў Іванюк. Ты мусіш памяняць кніжку, у цябе камуністычная версія.
- Але калі гаворка пра старажытнасць, тут усё аднолькавае, спрачаўся хлапец.
- Нічога! настаўнік быў вельмі ўпарты. — Ты лепш не датыкай гаварыць аб Санхерыбе.

сваёй кніжкі, бо яшчэ станеш камуністам.

Спадар Іванюк часта забываўся ся заўважыла аднойчы, што ён чытае ім тэму з другога класа. Апрачага гэтага Іванюк умеў гаварыць толькі аб адным. Напрыклад, пра час уладарства Санхерыба ў Асірыі.

Зося вучылася чатыры гадзіны да апошняй кантрольнай па гісторыі. На жаль, атрымала адзінку, бо пра Санхерыба не было ні аднаго пытання.

- Чаму не было пра тое, што вы расказвалі на ўроку? — спытала дзяўчына.
- Я думаю, што мы закраналі ўсе тэмы, — адказаў настаўнік.
- Вы цэлы ўрок расказвалі пра Санхерыба, — сказала вучаніца.
- He, адказаў Іванюк, вы не гуманістычны клас. Мы не маглі

На перапынку Зося сустрэла сябровак з былой гімназіі — Олю, Паўліну і Аду. Дзяўчаты ад верасня сталі вучаніцамі гуманістычнага класа. Калі яны пачулі расказ Зосі пра яе гісторыю, спачатку не хацелі паверыць.

— Не, вы пэўна маеце лёгкія тэмы і кантрольныя, — гаварыла Паўліна, — гэта ў нас, у гуманаў, шмат працы па гісторыі.

Аднак дзяўчаты памянялі погляд наступнага дня, пасля кантрольнай па гісторыі. Спадар Іванюк загадаў ім пісаць на тэму Санхерыба і Саргона II. Прытым зусім не згадваў гэтых уладароў на ўроках...

- Зося!!! плакалі дзяўчаты. Як мы напішам матуру з такім настаўнікам?
- Ведаю як, адказала Зося. Я буду пазычаць вам свой сшытак! Тэкст: wodorotlenek92@wp.pl Дызайн: majeszkarowu@tlen.pl

Вериы Віктара III beda

Чаму падкоўваюць коней?

Пытае тату Лёня: — Чаму падкоўваюць

KOHE ü?

Адказвае на гэта тата: — Kaб меў каваль занятак.

— Па-мойму — сцвердзіў

Людзі падкоўваюць коней Каб на марозе стротім Не мерзлі ў іх ноті.

Музыка з кайфам

"Mouches a l'orange": смак апельсінаў?

Знаходзімся зараз у сярэдзіне залатой, восеньскай пары. Трэба наглядзецца, каб на цэлы год запомніць натуральныя адценні жоўтага, чырвонага, аранжавага колераў. Хаця фрукты асацыююцца з летам, то колер апельсінаў нагадвае прыгажосць восеньскага перыяду. На доўгія вечары часта шукаем музыкі, якая ўпісваецца ў наш настрой. Сярод беларускіх прапаноў знайшла я праект, які грае інструментальную, мяккую ды прасторную музыку.

"Mouches a l'orange" гэта арыгінальны назоў. Што супольнага маюць мухі з апельсінамі? Не ведаю, але шмат супольнага маюць музыкі гэтага гурту. Цікавіць іх музыка і спосабы перадачы эмоцый, але робяць гэта ў даволі традыцыйны спосаб. У гурце пачуем гукі гітары, бас-гітары, бубнаў ці клавішаў. З гэтай камбінацыі атрымліваецца спалучэнне класічнага рокавага гучання з сучаснымі пошукамі індывідуальнага характару. Характэрная ім форма: доўгія творы, ат-

масфера, разнароднасць матываў. Цікава, што рызыкнулі створыць яны гурт без вакаліста. Сучаснасць патрабуе канкрэтнай карцінкі: лідар, вакаліст і музыка ў фоне. Хлопцы з Салігорска паказваюць, што музыка з'яўляецца ў іх першачарговай.

Музыкі гурту выглядаюць як турысты саракагадовай даўнасці. Апынуліся

яны ў іншых часах, але прабуюць упісац- ца ў рамкі музычнай рэчаіснасці. Доўгія

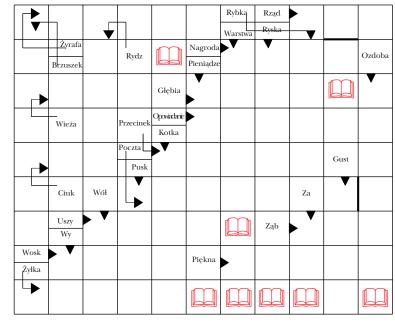
Польска-беларуская крыжаванка № 44

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы, з наклееным кантрольным талонам, на працягу трох тыдняў, дашліце ў "Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 40:

Лук, які, аграном, крок, ля, прыгода, правілы, рыса, ікра. Муза, працэс. Ліст, прус, прыз, акраса, грыва, рогі, аколіца, Ян, дык, кола, імя, шанц.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі: Магда Галёнка, Крыстыян Грушэўскі, Анджаліка Галёнка з Арэшкава, Анна Аўксенціюк, Эвеліна Ігнацюк, Паўліна Гаўрылюк, Эвеліна Артэмюк з Чыжоў, Войцех Лаўрыновіч, Уршуля Васілюк з Новага Корніна, Юліта Панютыч з Бельска-Падляшскага. Віншуем!

валасы, пашыраныя штаны, а ў галаве музыка. Не ведаю, колькі фанатаў ужо мае гурт, але напэўна ёсць яны ў іх родным Салігорску. Памалу прабуюць сваіх сіл на большых сцэнах, як для прыкладу на літоўскім фестывалі BalticProg-Fest. Цяжка засяродзіць увагу слухачоў карціннай музыкай, але варта праба-

ваць, бо становяцца яны адданымі пры-

хільнікамі. Вельмі добра, што Беларусь мае класных рокменаў, выдатных дыджэяў ці знакамітых аўтараў тэкстаў. Важна таксама, каб музыкі адкрываліся на новыя жанры і шукалі стылю, у якім адчуваюць сябе найлепш. Салігорскія музыкі паказваюць, што сапраўднае задавальненне дае рэалізацыя сваіх музычных планаў і не трэба да гэтага дзікага вакаліста, ані штучнага ўвасаблення.

i_basovka@o2.pl

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

У палове верасня ў польскіх масмедыях ажывілася дыскусія наконт падзей 17 верасня 1939 года, калі на ўсходнія тэрыторыі Рэчы Паспалітай, дзе ў асноўным пражывалі беларусы і ўкраінцы, увайшла Чырвоная Армія. Дыскусія ў галоўным тычылася помніка, які мае быць пастаўлены ў цэнтры Брэста, побач будынка раённай адміністрацыі, дзе 23 верасня 1939 года адбыўся супольны парад савецкіх і фашысцскіх войскаў у гонар перамогі над Польшчай. Улады Брэста лічаць, што помнік мае напамінаць беларусам аб гістарычнай даце аб'яднання заходняй часткі Беларусі з Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай. Паводле беларускіх чыноўнікаў, не трэба шукаць у гэтай падзеі палітычных падтэкстаў. З ініцыятывай усталяваць помнік выступілі ветэраны Чырвонай Арміі, а іх ідэя была падтрымана гарадскімі і цэнтральнымі ўладамі. Ужо нават аб'яўлены конкурс на выкананне праекта помніка. У Рэспубліцы Беларусь падзеі 17 верасня ўспрымаюцца як вызваленне беларускіх заходніх зямель з-пад польскай акупацыі і адзначаюцца ў святочным настроі. Некалькі тыдняў таму атмасферу падагрэў заклік прадстаўнікоў Камуністычнай партыі Беларусі і Беларускага саюза афіцэраў да прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі, каб 17 верасня ўстанавіць у Рэспубліцы Беларусь дзяржаўным святам. Польскія масмедыі звярнулі ўвагу на пазнейшыя сталінскія рэпрэсіі на занятых Чырвонай Арміяй тэрыторыях у адносінах не толькі да палякаў, але і да беларусаў.

Гэтым падзеям у Цэнтры прамоцыі "Чарлёнка" ў Гайнаўцы 16 кастрычніка была прысвечана сустрэча "Верасень 1939 года ў памяці гайнавян" (запланаваная намнога раней — А. М.), якая адбылася ў рамках спатканняў з цыкла "Размовы аб ... гісторыі". Сустрэчу, у ходзе якой жыхары Гайнаўшчыны ўспаміналі ўваход ў 1939 годзе савецкай арміі, вёў дырэктар цэнтра Мікола Бушко.

Сабраныя спакойна і змястоўна расказвалі пра тое, што ў Гайнаўцы адбывалася, пачынаючы з 1 верасня 1939 года. Хаця былі разыходжанні ў дэталях, відавочцы не спрачаліся паміж сабой. Расказвалі толькі пра тое, што, будучы яшчэ дзяцьмі, бачылі ў сваім наваколлі. У выдатнай большасці сабраныя згадзіліся, што ў верасні 1939 года амаль не было бамбардзіроўкі Гайнаўкі, толькі некалькі нямецкіх самалётаў скінула бомбы побач чыгуначнай станцыі. Сведкі пацвердзілі, што была разбітая адна або дзве нямецкія танкеткі і бачылі як загінула некалькі нямецкіх салдат і польскіх жаўнераў. Несумненна, абарона Гайнаўкі вялася і ў іншых месцах, якіх не бачылі госці Цэнтра прамоцыі. Затое Уладзімір Паскробка добра памятаў афіцыйнае прывітанне нямецкіх войск гайнавянамі, у час якога іграў вялікі нямецкі аркестр, а сабраныя апладзіравалі ўваходзячым немцам. Не было згоды наконт даты выхаду немцаў з Гайнаўкі, якія стараліся паддобрыцца дзецям, раздаючы цукеркі зрабаваныя ў жыдоўскіх магазінах. Калі фашысцскія войскі адыш-

Як успрымаць падзеі пасля 17 верасня 1939 года?

На спатканні ў Цэнтры прамоцыі "Чарлёнка" ў Гайнаўцы здаралася, што сведкі падзей з верасня 1939 года не былі згодны наконт дэталяў. Злева: Уладзіслаў Зін, Уладзімір Паскробка, Міхал Дудар і Міхал Кучка

лі з Гайнаўкі, некалькі дзён у рабочым пасёлку не было ўлады. Аднак расказчыкі не памяталі, каб у гэтым часе здарылася нешта неспакойнае.

— Спачатку прыехалі да нас савецкія разведчыкі і распытваліся пра жыццё ў Гайнаўцы, пасля паяўлялася штораз больш савецкіх салдат на конях, якія таксама вялі разведку на нашай тэрыторыі, — успамінаў Уладзіслаў Зін з Гайнаўкі.

 Прывітанне Чырвонай Арміі адбылося ў Гайнаўцы 26 верасня 1939 года. Каля колішняга бара "Сасанка" была пастаўлена ўпрыгожаная ялінай трыўмфальная арка. Віселі на ёй чырвоны сцяг і партрэт Сталіна. Савецкія салдаты прыехалі з напрамку Пружан. Спачатку ехалі танкеткі, а за імі машыны з салдатамі. Гайнавяне апладзіравалі прыезджым. Сабралася намнога больш людзей, чым у час прывітання немцаў. Запамяталіся мне словы савецкага афіцэра, які заявіў: "Мы прыйшлі вызваліць вас ад польскіх капіталістаў". Да сабраных гайнавян выйшлі толькі афіцэры і абмяняліся махоркай. Іх махорка была з карашкоў і завівалі яе ў газету "Праўда", што нашым людзям не вельмі атрымлівалася. Пасля кароткай размовы з жыхарамі нашага пасёлка афіцэры селі ў машыны і ад'ехалі ў напрамку Бельска-Падляшскага, гаварыў Уладзімір Паскробка.

Удзельнікі сустрэчы ў "Чарлёнцы" падкрэслілі, што ў даваеннай Гайнаўцы вельмі моцна трымаліся левыя арганізацыі, якія хутчэй за ўсё наладзілі такое сардэчнае прывітанне савецкім салдатам.

Людзі добра ўспаміналі першапачатковыя кантакты з чырвонаармейцамі.

— Мы якраз капалі бульбу, калі з Гайнаўкі ў напрамку Бельска праехала можа 60 танкетак і машын з савецкімі салдатамі. Некаторыя затрымаліся каля нас і ўдалося нам пагаварыць з салдатамі, — успамінаў Міхал Кучка, які тады жыў у Новым Беразове, дзе таксама як і ў Старым Беразове раней моцна дзейнічала Камуністычная партыя Заходняй Беларусі. — Хутка вярну-

ліся дамоў арыштаваныя пры санацыі мужчыны, якія сядзелі ў Картуз-Бярозе і іншых турмах. Тады завязаўся ў нас гурток самаабароны. Можа трыццаць нашых хлопцаў атрымалі зброю і, будучы ў цывільнай вопратцы, вышукоўвалі па вёсках польскіх салдат, якія ўцякалі галоўным чынам з Віленшчыны, раззбройвалі іх.

Ян Хіліманюк, які зараз жыве ў Гайнаўцы, успамінаў трыўмфальную арку на прывітанне Чырвонай Арміі ў Барысаўцы, якая апынулася на стратэгічным шляху. Міхал Дудар з Вэрстока не памятаў, каб ставілі арку ў яго роднай вёсцы, але і сяло не знаходзілася на галоўным шляху пераходу савецкіх войскаў. Затое памятаў пра першапачатковае зычлівае стаўленне вяскоўцаў да чырвонаармейцаў.

— Паміж гайнавянамі і салдатамі Чырвонай Арміі завязваліся зычлівыя размовы на розныя тэмы, не заўважвалася варожасці да савецкіх вайскоўцаў і нічога не прадвяшчала, што пазней пачнуцца рэпрэсіі, — удакладняў Уладзіслаў Зін.

— Калі прыйшла савецкая армія гандаль ізноў перанялі жыды, а іх колькасць у Гайнаўцы хутка большала, бо яўрэі ўцякалі з тэрыторый занятых немцамі. Аднак паявіліся клопаты ў забеспячэнні таварамі, бо людзі выкупілі найбольш патрэбныя прадукты і яўрэі мелі праблемы, каб папоўніць іх новымі. Жыды занялі таксама іншыя адказныя пасады, а на ўсход вывезлі толькі аднаго яўрэя, уласніка дрэваапрацоўчага прадпрыемства, — успамінаў Уладзімір Паскробка. — Затое пазней вывезлі з Гайнаўкі людзей, якія належалі да левых партый і мелі свой чырвоны сцяг.

Сабраныя ўспаміналі таксама пра ўзнікненне ў лістападзе 1939 года першых школ у Гайнаўцы. Беларуская школа пачала дзейнічаць на месцы, дзе цяпер знаходзіцца філіял Беластоцкага політэхнічнага інстытута, польская школа пачала працаваць на месцы сённяшняга белліцэя, а расійская — на месцы Падставовай школы № 1.

— Ужо ў кастрычніку 1939 года

ў Новым Беразове ўзнікла дзесяцігодка, у якой красаваўся лозунг "Дзякуем роднаму Сталіну", — успамінаў выхадзец з Беразова Міхал Кучка.

Іншы суразмоўца ўспамінаў, як пасля просьбаў да Сталіна раздавалі ў Гайнаўцы дзеткам цукеркі.

Аднак ідылія хутка скончылася. Савецкая ўлада стала застаўляць нашых людзей, разам з коньмі і вазамі, да доўгай і цяжкай працы ў лесе, абкладаць сялян вялікімі падаткамі, агітаваць арганізаваць калгасы.

— Яшчэ ў Філіпаўскі пост саветы наладзілі танцы ў вясковай святліцы, што ў асноўным выклікала абурэнне сярод жыхароў нашага сяла, — успамінала Марыя Мароз з Новага Беразова.

Аднак самым найгоршым аказаўся 1941 год, калі заможных сялян палічылі "кулакамі" і разам з сем'ямі сталі запісваць на вывазку ў Сібір. Як у Новым Беразове, так і ў іншых вёсках многія сяляне рыхтаваліся да ссылкі ў глыб Расіі, якая мела адбыцца ў канцы чэрвеня 1941 года (не была ўжо гэта першая вывазка, але хіба самая вялікая, што тычылася Гайнаўшчыны). Калі на Гайнаўшчыну ўвайшла фашысцкая армія, многія нашы людзі, а асабліва тыя, якіх мелі вывезці ў Сібір, спачатку з вялікай палегкай успрынялі прыход немцаў. Пазней аказалася, што фашысцкая акупацыя была яшчэ горшая ад савецкай, але людзі асталіся жыць дома і тут жывуць іх нашчадкі. Калі б немцы замарудзілі на тыдзень або два з агрэсіяй на Савецкі Саюз, многія нашчадкі жыхароў нашых сёл яшчэ і зараз маглі б блытацца па бязмежных прасторах Сібіры. З размоў вынікае, што нашы людзі ў большасці адмоўна ацэньваюць панаванне саветаў на нашых землях. Калі польскія і беларускія гісторыкі спрачаюцца ці 17 верасня было датай агрэсіі ці вызвалення, несумненным застаецца факт, што тады адбылося аб'яднанне ўсходніх і заходніх беларускіх зямель, якія раней знаходзіліся ў дзвюх дзяржавах.

Тэкст Міхала МІНЦЭВІЧА

Орля — адно з важнейшых цэнтраў праваслаўнага жыцця на Беласточчыне. З Арлянскай гміны, асабліва з Пашкоўшчыны, выводзіцца многа святароў, у гміне многа помнікаў духоўнай і матэрыяльнай культуры. Прыхадское свята Іаана Багаслова, якое ў народзе называюць Іванам, у Орлі ўзнёсла і ўрачыста адзначаецца двойчы ў год: 21 мая і 9 кастрычніка. У Свята-Міхайлаўскай царкве кожны раз, нягледзячы на надвор'е, збіраецца мноства святочна апранутых жыхароў мястэчка і наваколля ды іхніх гасцей. Так было і ў гэтым годзе.

У чацвер, ужо з раніцы, рынак мястэчка запоўніўся святочна апранутымі людзьмі, якія, як заўсёды, адзначалі свята на свой лад: адны святкавалі пры ларках, другія пры піве ў гасподзе, іншыя ў парку, больш адухоўленыя на цвінтары, а найбольш набожныя маліліся ў царкве. Паветра што і руш пранізвалі гукі свісцёлак і трубак, грымелі выстралы дзіцячых пісталетаў ды ўзрывы петардаў — з дымам і шумам выляталі ўгару грошы. А ў Свята-Міхайлаўскай царкве адбывалася набажэнства.

Вакол храма стаялі групы людзей, якія ўжо па прывычцы не заходзяць у царкву, толькі стаяць на пляцы або за плотам каля брамы, дзе можна пакурыць, пагутарыць ці абысці ларкі. Уваходзяць яны на царкоўны пляц тады, калі раздаюцца званы і пачынаецца хрэсны ход.

Да свята Орля нарыхтавалася рупліва, нават сонца ў той дзень выглянула з-за хмар. Жыхары папрыбіралі тратуары перад сваімі панадворкамі. Перад святам быў упарадкаваны цэнтр мястэчка, папраўлена эстэтыка старых геэсаўскіх будынкаў. Спераду найбуйнейшай крамы былі выдалены каля дзесяці куксаў усохлых — у выніку ранейшага абразання галля — рабін; а рабіна не ліпа, што адрастае, так і атрымалася. Дарэчы, Павятовая ўправа дарог штогод высякае некалькі ліп на павятовых вуліцах. Хаця дрэвы зялёныя, але чыны апраўдваюць высечку або тым, што крыва дрэвы растуць, або што кара не такая. Абурае гэта жыхароў, бо апасаюцца, што за некалькі гадоў у Орлі не будзе дрэў уздоўж вуліц.

Прыезджыя лічаць Орлю чыстай мясцовасцю. Многа тут змянілася, з'явіліся прысядзібныя агародчыкі з многімі кветкамі і дэкаратыўнымі дрэвамі, а багацейшыя гаспадары паставілі масіўныя агароджы сваіх панадворкаў. Орля за апошнія гады страціла свой прамысловы выгляд, цяпер развітваецца і з вясковым ды становіцца больш ціхай, адпачынковай, дзе большасць насельніцтва складаюць пенсіянеры і беспрацоўныя; на жаль, нецікавая яна турыстам і інвестарам.

Святочны дзень прыцягвае ў Орлю навакольных людзей, аднак — як я прыкмеціў — на масавае святкаванне выходзіць штораз менш народу. Насельніцтва старэе, а ў царкву, у прынцыпе, ходзяць людзі старэйшыя, паслабелыя, якім баляць ногі і цяжка ім стаяць у час набажэнства. Відаць і яшчэ адно правіла: тыя, што не хадзілі ў царкву або наведвалі яе рэдка, калі пастарэюць, пачынаюць заўважаць, што жыццё прамінае і неўзабаве чакае іх сустрэча з Усемагутным.

Напэўна прыкра тым, каму ўжо не

На Івана ў Орлі

Феадора Назарэвіч (злева) з сяброўкай Надзеяй на прыхадскім фэсце, 1935 г.

хапае сіл дабрацца ў храм. Здараецца, аднак, часам — як мне самі прызналіся — што на старасць свядома перастаюць удзельнічаць у набажэнствах, яны падводзяць сваё пражытае і гатовяцца на сустрэчу з Госпадам, а некаторыя маюць ужо і гатовыя намагільнікі, якія крыху патайком хаваюць складзеныя ў гаспадарчых будынках.

Калі я стаў цікавіцца, чаму для масавага святкавання выходзіць штораз менш людзей, мне адказвалі, што грамадства збяднела, што Івана выпадае пасярэдзіне тыдня і людзі звонку не хочуць пакідаць працу, а некаторыя сяляне выйшлі ў поле, бо было добрае для севу надвор'е. Іншых на выхад з хаты змабілізаваў бы прыезд мітрапаліта ці епіскапа. З гэтых клопатаў добра толькі тое, што ў гэты дзень не бачна столькіх п'яных як даўней, калі людзям хапала і працы, і грошай. Але праўда і тое, што калісь было намнога больш насельніцтва.

Хаця, аднак, зараз грамадства збяднела, то ж без параўнання інакш мусіла быць у 1950-60-х гадах. Многія яшчэ помняць, што на Івана перад брамай арлянскага храма сядзелі або стаялі з працягнутай рукой шматлікія жабракі. У той час жабракі і пагарэльцы хадзілі з просьбай за дапамогай ад хаты да хаты; бралі яны нават хлеб. Былі гэта свае людзі, г.зн. праваслаўныя беларусы. Той час мінуў, але некалькі гадоў назад перад цэрквамі ў Орлі ці Шчытах можна было сустрэць маладую цыганку, якая не нахабнічала, але ціха кленчыла перад брамай і пры ўсходках, калі вернікі выходзілі з храма; у яе была нейкая картка паперы з напісанай па-польску просьбай. Бачыў я яе некалькі разоў і пацікавіўся паразмаўляць з ёю. Яна згадзілася на здымак, але адразу хавала тую картку і скарбонку. Я ўшанаваў гэта — дзяўчына хацела папросту мець здымак. Сама яна была з Малдовы, а на прыхадскія святы даязджала з Беластока і наракала на дарагія аўтобусныя білеты. Аднак ад некалькіх гадоў яе ўжо не відаць; мабыць, яе выдварылі або сама з'ехала.

Памяняліся таксама святочныя ларкі. Яшчэ да 1990-х гадоў стаялі яны ў непасрэдным суседстве храма, насупраць. Зараз яны аддаленыя, уздоўж дзвюх вуліц з боку парку і царкоўнай стаянкі. Даўней, калі людзі прыязджалі на свята фурманкамі, была іншая прапанова ларкоў. Лізуны былі смачнейшыя, не было пластмасавых вырабаў, адно драўляныя. Былі коркавыя пісталеты і на пістоны, але не было петардаў. Дзяцей займалі папяровыя мячыкі на гумцы, а дарослых гульня, у якой шматковым шарыкам збівалі пірамідкі з бляшанак, а ўзнагародай была бутэлька віна. Цяпер ларкоў намнога больш, але іх прапановы амаль аднолькавыя і зацікаўленне імі невялікае. Але прадаўцы прыязджаюць і гэта таксама складваецца на традыцыю прыхадскога свята.

Вялікай падзеяй на Івана — так для дзяцей, як і дарослых — быў прыезд каруселі. Захапленне выклікала таксама "бочка смерці", у якой па вертыкальных сценах ездзіў — нават не трымаючыся руля — матацыкліст, а бывала што і двух; толькі адважнейшыя асмельваліся глядзець на гэта зверху.

Яшчэ іншыя атракцыі бывалі на Івана пры санацыі. Як успамінаюць старажылы, пад царкву, каля ларкоў, прыязджаў здалёк, напрыклад з Бярэсця, фатограф, які для фону развешваў узорыстую капу і ахвотным рабіў памятныя здымкі; дзякуючы яму такія здымкі захаваліся па сённяшні дзень.

Варта адзначыць, што 20-30 гадоў назад на свята Івана прыязджалі дадому арлянскія дзеці, што вучыліся ў гарадах; таксама і жаўнеры стараліся на той час прыехаць на пабыўку. Цяпер гэтага няма і свята Івана праходзіць хутка, быццам знячэўку. Не чуваць спеваў гасцей, а сядаюць за супольны стол найчасцей любіцелі трункаў. Перамены відаць і напярэдадні ў крамах, дзе цяпер няма чэргаў, ды і тавар у крамах такі як штодзень. Гэта наводзіць нейкі сум, бо відаць, як памяняўся наш побыт.

Сёлетні святочны дзень, 9 кастрычніка, аказаўся асабліва цёплым і со-

нечным, быццам летні дзень. На царкоўным пляцы стаяў вялікі ларок з рэлігійнай літаратурай і абразамі. Некаторыя вернікі заглядалі, але пакупнікоў было яшчэ менш. Лаўкі побач царквы занялі пенсіянеры, некаторыя з іх у ролі нянек — з унукамі, выкарыстоўваючы святочны дзень для гутарак са знаёмымі, калі можна выйсці з хаты, пабываць сярод людзей, паглядзець на іх. Хаця пенсіянерам ужо нездаровіцца, але можна было пераканацца, што ў чалавека доўга трымаецца маладняцкі гумар:

- Вам то добра, кажа пажылы мужчына ў бок жанчын, і дадае: многа бацюшкоў наехала, ёсць на каго паглядзець.
- Як гэта? здзіўляецца з усмешкай адна з жанчын.
- То ж матушак няма, каб і нам вочы пацешыць, тлумачыць мужчына і дадае ўсур'ёз: Бацюшкоў наехала многа, бо і чаму ж мелі б не ехаць, пагасцяваць.

Усе ў той дзень — хто як мог і хацеў — ушаноўвалі свята. Святочны дзень характарызуецца асаблівым уздзеяннем на людзей. Усе, не толькі ў царкве, але і навокал яе, узаемна ў той дзень сардэчныя... У іншы дзень такое не бывае; ну, Іаан Багаслоў быў апосталам любві.

Арлянская царква ўсё прыгажэе і прыгажэе. Сёлета ў палове лета вакол яе на пясочным насціле была пакладзена шырокая паласа новай брусчаткі. Ад двух гадоў царква асветлена ноччу, а годам раней была яна памалявана звонку і атрымала новую дэкаратыўную сталярку.

Сёлета было крыху менш прыхаджан і гасцей. Літургію служыла каля двух дзесяткаў святароў з суседніх прыходаў, у гэтым ліку многа маладых. Пад канец набажэнства некаторыя святары выйшлі са скарбонкамі да верных і амаль усе з іх ахвяроўвалі грошы.

У час хрэснага ходу частка людзей заўсёды стаіць збоку, але большасць ходзіць вакол царквы. Аднак і тыя гледачы таксама ўдзельнічаюць у набажэнстве, бо сучасная тэхніка праз бяздротавы мікрафон у святара і вонкавыя мегафоны даносіць малітву да ўсіх; гэта прынялося і ў іншых прыходах і практыкуецца ў любое надвор'е.

Пасля хрэснага ходу і праспявання "Многае лета" вернікаў і духавенства павіншаваў бельскі благачынны а. Лявонцій Тафілюк. Сказаў ён м.інш.:

— Жадаю, каб мы ўсе заўсёды маглі смела стаць перад Госпадам і, мацуемыя Святым Духам, штодзённа выносіць свае малітвы. Каб і ў наступным годзе мы тут сустрэліся ў дзень святога евангеліста Іаана Багаслова з Божым блаславенствам.

Сабраныя вернікі прагна чакалі пропаведзі свайго настаяцеля а. мітрата Аляксандра Такарэўскага, які ў Орлі душпастырскую службу трымае з 8 жніўня 1962 года. Людзі паважаюць яго за сумленнасць, працавітасць, добрае кіраванне прыходам ды за сардэчныя адносіны да прыхаджан, які — як ён сам прызнаецца — усіх ведае і хвалюецца разам з імі іх радасцямі і смуткамі. Варта прыгадаць, што ўжо за паўгода, у красавіку, арляне будуць адзначаць 80-гадовы юбілей свайго настаяцеля. Айцец Такарэўскі сардэчна падзякаваў усім за малітву. Павіншаваў усіх са святам, жадаючы здароўя, шчасця і спакою. Вернікі з адухаўленнем і радасцю выходзілі з царквы.

Свята нацыянальных меншасцей у Гданьску

Тэкст і фота Міхася КУПТЭЛЯ

"Гданьскія біяграфіі — V Дні нацыянальных меншасцей" у Гданьску пацвярджаюць шматкультурнасць жыхароў горада — як у мінулым, так і сёння. 18 і 19 кастрычніка гэтага года, дзякуючы фінансавай і арганізацыйнай падтрымцы ўлад Гданьска, на заканчэнне багатага культурнага сезона шматлікія нацыянальныя меншасці горада мелі сваё свята. Не такое багатае як Свята беларускай культуры ў Беластоку, аднак свята, прытым інтэграцыйнае.

У суботу, 18 кастрычніка, у Два-

ры Артуса, у якім калісь адбываліся пасяджэнні ўлад горада, а цяпер праводзяцца толькі вельмі вялікія ўрачыстасці, абдылося і наша культурнае свята. У ходзе афіцыйнай часткі ўзнагароду "Pomorskie Pióro Tolerancji" атрымала Анна Сабэцкая — журналістка Гданьскага радыё, многія перадачы якой папулярызуюць сярод жыхароў Памор'я беларускую культуру.

У артыстычнай частцы выступілі акцёры Яўрэйскага тэатра з Варшавы. Затым больш чым дзве гадзіны доўжылася публічная дыскусія на тэму моў меншасцей. Пад кірункам прафесара Гданьскага

ўніверсітэта Тадэуша Лінкнера сем навукоўцаў тлумачыла шматлікім удзельнікам дыскусіі адкуль узяліся нацыянальныя мовы літоўцаў (паводле П. Альгіса, найстарэйшая сярод прэзентаваных), украінцаў, немцаў, яўрэяў, татараў і беларусаў. Д-р Лена Глагоўская ў паўгадзінным дакладзе сказала, што беларуская мова існуе так доўга, як існуе народ, хоць суседзі з усіх акружаючых Беларусь бакоў думаюць інакш.

Прэзентацыя мастацкай і кулінарнай часткі адбылася 19 кастрычніка ў Старагарадской ратушы. Выступілі калектывы "Сафт"

з Літвы, яўрэйскі "Гагада" з Любліна, украінскі класічны дуэт "Ангеліс", германскі калектыў "Margaus und die Banditen". Беларускі калектыў прэзентаваў "Беларускія імпрэсіі" (харэаграфія Аляксандра Азаркевіча, музыка Ларысы Сімаковай). На габоі іграў Якуб Онаш, а танцавалі артысткі Дзяржаўнага музычнага тэатра з Лодзі. А потым адбылася прэзентацыя нацыянальных кулінарных вырабаў. Чаго там не было... Але перш за ўсё былі беларускія далікатэсы бульбяная кішка, салёныя агурцы і салёнае сала пад чарку горкай белавежскай.

Кандыдат у прэзідэнты ЗША Джон Маккейн "загаварыў" па-беларуску! Адбылося гэта не ў літаральным сэнсе, а дзякуючы з'яўленню ў інтэрнэце адмысловага сайта амерыканскага сенатара, які так і называецца "Маккейн за Беларусь" і месціцца па адрасе http://mccainforbelarus.com/be/.

З'яўленне гэтага інтэрнэт-рэсурса, цалкам прысвечанага перадвыбарнай кампаніі аднаго з верагодных гаспадароў Белага дома, у нечым знакавая падзея. У той час, калі цяперашняе кіраўніцтва Беларусі зрабіла безліч спроб паставіць крыж на выкарыстанні беларускай мовы ў сваёй краіне, недзе на супрацьлеглым баку планеты для амерыканскага сенатара даная мова не ёсць чымсьці непрыемным ці вартым сораму. Вялікі кантраст з выказваннямі Аляксандра Лукашэнкі пра беларускую мову: "Люди, которые говорят на белорусском языке, не могут ничего делать, кроме как разговаривать на нём, потому что по-белорусски нельзя выразить ничего великого. Белорусский язык — бедный язык. В мире существует только два великих языка — русский и английский".

З такой сітуацыі вынікае, што ў Беларусі лёгка можна стаць прэзідэнтам, аплёўваючы родную мову, у той час як у Амерыцы даная мова — адзін са сродкаў барацьбы за прэзідэнцкае крэсла. Прытым, што большасць амерыканскага электарата размаўляе выключна па-англійску.

Для чаго ж тады Маккейн пачаў "размаўляць" па-беларуску і які сэнс у з'яўленні данага сайта? Аб гэтым распавядаецца ў адной з яго рубрык "Чаму Дж. Маккейн". Аўтары сайта, прыхільнікі данага кандыдата ў амерыканскія прэзідэнты лічаць, што ён ёсць лепшым прэ

зідэнтам ЗША для Беларусі. "Лукашэнка баіцца Маккейна, лічыць яго асабістым ворагам, таму ён не пусьціў яго ў Беларусь, калі сэнатар хацеў яе наведаць", — узгадваецца на сайце. Цікавым ёсць адзін з "плюсаў" Маккейна — Маккейн ведае, што такое Беларусь, сцвярджаюць аўтары сайта. Сапраўды, для далёкага ад гэтай часціны свету палітыка такі нюанс гаворыць, па меншай меры, пра яго дасведчанасць.

Праўда, аўтары сайта далей распавядаюць пра тое, што стасункі Маккейна з Беларуссю паўсталі не напярэдадні выбараў. "Сэнатар Маккейн неаднаразова выказваўся і выказваецца на тэму Беларусі. Ён сыстэмна падтрымліваў беларускія дэмакратычныя сілы ў такія моманты як выбары 2006 г. у Беларусі", — пішуць беларускамоўныя прыхільнікі амерыканскага сенатара, прапаноўваючы ў доказ некалькі выступаў свайго лідара, якія, аднак, ёсць толькі па-англійску.

Пры ўсёй прыемнай арыгінальнасці сайта ёсць тут і некаторыя недахопы. Так зусім незразумелай падаецца рубрыка "Удзельнічай!". Немагчыма зразумець, да каго адносіцца даны заклік. Не адпавядае сваёй назве рубрыка "Кантакты". Ніякіх кантактаў там няма— на старонцы папросту з'яўляецца акенца, дзе карыстальнік можа пакінуць нейкае паведамленне для распрацоўшчыкаў ці аўтараў сайта, якія чамусьці не палічылі мэтазгодным прадставіцца.

Магчыма, маккейнаўскія прыхільнікі паспеюць да выбараў выправіць гэтыя недахопы. Бо, хто ведае, можа менавіта гэты іх пралік стане вызначальным у магчымай перамозе другога кандыдата — Барака Абамы.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

қ **спорт** ⊀ ≒ Беларусь,беларусы...

Бесперспектыўны ўдзел

Гэтай восенню беларускі гульнёвы спорт перажывае дзве абсалютна раней нязведаныя з'явы — дэбют футбольнага БАТЭ ў асноўнай стадыі Лігі чэмпіёнаў і выступ мінскага "Дынама" ў новастворанай Кантынентальнай хакейнай лізе (КХЛ). І калі барысаўская каманда сваімі матчамі прынесла ў краіну сапраўднае свята, то становішча сталічных хакеістаў настройвае заўзятараў на абсалютна мінорны лад.

КХЛ — гэта праект фінансава ўсемагутнага расійскага канцэрна Газпрам (ён, дарэчы, валодае і пецярбургскім "Зенітам", які асадзілі футбалісты БАТЭ). Задумвалася ліга найперш як гіганцкая машына па зараблянні (ці "адмыванні"?) шалёных па мерках былой савецкай прасторы грошай. А ідэалогія стварэння гэтай еўраазіяцкай спартовай структуры — зрабіць рэальную альтэрнатыву заакіянскай НХЛ, якая бясспрэчна была 1 застаецца мацнейшай хакейнай лігай свету. У КХЛ, якая перажывае свой першы сезон, акрамя расійскіх клубаў былі запрошаны прадстаўнікі трох іншых дзяржаў — беларускае і латвійскае "Дынама" ды казахстанскі "Барыс". А ўсяго ў розыгрышы бяруць удзел 24 каманды, якія разбітыя па 6 на чатыры дывізіёны. І калі латышскі і казахстанскі калектывы трывала замацаваліся ў сярэдзіне агульнай турнірнай табліцы, то мінскае "Дынама" перажывае сапраўднае бедства. 15 паразаў у 20 матчах і апошняе месца не толькі ў сваім дывізіёне, але і ў агульным зводзе. У пасіве таксама найбольшая колькасць прапушчаных шайбаў і найменшая сярэдняя выніковасць сярод усіх каманд.

Што ж стала галоўнай прычынай такога ганебнага старту ў новай лізе? Найперш, па меркаванні многіх, гэта няўдалая селекцыйная палітыка і праца кіраўніцтва, якую адзін з нашых журналістаў трапна ахрысціў як "менедж-мент". Ведамства, якое ўзначальвае старшыня Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі Уладзімір Навумаў не раз дэкларавала, што галоўнай мэтай удзелу "Дынама" ў КХЛ будзе рыхтоўля хакеістаў для нацыянальнай зборнай. Насамрэч усё атрымліваецца зусім не так. Дайшло да таго, што мінскае "Дынама", якое трапіла ў КХЛ не па-спартоваму (бо чэмпіён Беларусі сталічны "Керамін"), пераўтварылася ў прытулак для нікому непатрэбных легіянераў пятага гатунку, якіх выпісалі ажно з-за акіяна. Пра якую "кузню кадраў" пры такой трансфернай палітыцы можа ісці гаворка? Кандыдатаў у зборную Беларусі ў мінскім "Дынама" мінімум. Для параўнання — касцяк рыжскага "Дынама" складаюць менавіта гульцы нацыянальнай зборнай Латвіі, ды і легіянеры ў ім прыкметна лепшыя.

З трэнерамі таксама выйшла абсалютная лухта — спярша запрасілі аднаго амерыканца, а ён папросту запіў, потым іншага — Джыма Х'юза. Вынікі яго працы, якія пры такой селекцыі прагназаваліся, не задаволілі дынамаўскіх куратараў. Цяпер выпраўляць сітуацыю даручылі расейскаму спецыялісту Васілю Спірыдонаву, які да таго працаваў у бабруйскім "Шынніку". Толькі што далей? Якая карысць для ўсяго беларускага хакея ад удзелу ў гэтым дарагім праекце (адны пералёты на Далёкі Усход колькі каштуюць!)? Зыскаў пакуль аніякіх, а вось свой нацыянальны чэмпіянат ужо аслабілі. Так што памкненне на ўсход таварыша Навумава ўсё больш нагадвае пражэкт. А можа тут не абышлося і без палітычнага падтэксту...

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

З апавяданняў Васіля Дзенісюка з Плёскаў

Камень у Заечкаўскім лесе

За вёскай Войшкі, у Заечкаўскім лесе, ляжыць велізарны камень. На камені відны чалавечыя сляды. Аднойчы жыхар вёскі Панькі рашыў раскалоць камень на кавалкі. Калі ўбіваў кліны, асколкі ўляцелі яму ў вочы і ён аслёп. Пазней хтосьці купіў тое поле з каменем і захацеў яго закапаць. Прывёз капалку. Два разы капаў яму — не мог выкапаць. Машына ўсё псавалася. Сярод людзей разышлася вестка, што на камені паставіла свой ступак Мацер ляжыць на сваім месцы.

Царква ў Кажанах

Аднойчы расказваў мне дзед Ві- Там і пабудавалі людзі царкву.

кенцій з Кажан. Было гэта даўно. На месцы каплічкі бацюшка абяцаў паставіць царкву. У гэтым месцы стаялі два ўсохлыя стогадовыя дубы. Жыхары, не дачакаўшыся пабудовы царквы, пачалі крытыкаваць бацюшку. Казалі: "Паставіць бацюшка царкву, калі пасохлыя дубы развінуцца". І вось на другую вясну дубы зазелянелі. Людзі з наваколля пачалі прыносіць ахвяры на пабудову царквы. Ды не было між імі згоды — адны хацелі паставіць яе ў Дарожках, другія — Божая. Сёння ў лесе паставілі кап- у Кажанах. Аднойчы везлі драўнілічку, людзі прыходзяць сюды ма- ну на царкву вазамі запрэжанымі ліцца. Я таксама там быў. А камень ў валоў. І тады рассудзілі: у які бок звернуць валы, там стане царква. Валы павярнулі ў Кажаны.

Ліхая дарога

У Плёсках, за Пескамі, пры маёй памяці хлопцы паставілі гуйданку на высокай горцы. Зімою з'язджала тут моладзь на санках, а нават на санях. Калі будавалі шашу, работнікі з Войшкаў вывезлі пясок горкі ўжо няма. Расказвалі, што капаючы пясок выкапалі шмат чалавечых касцей. Кажуць, што пяцьсот гадоў таму былі тут могілкі. Потым тут людзі капалі ямкі і праталі ў іх на зіму картоплю. Цяпер сюды вывозяць смецце. Нашых пагоркаў ужо не відна, усё парасла трава.

Ажыў певень

Калі я быў маладым хлопцам, хадзіў з іншымі мужыкамі касіць лонку пад Канюкамі, званую Могілкамі. Касіў з намі пажылы тады ўжо Андрэй Леўчук з Пескаў. Называлі яго "майткам" — у маладосці служыў ён у царскай арміі мараком. Аднойчы сказаў нам дзед Андрэй: "Знаеце, хлопцы, я многа святых кніжак прачытаў. Вось і раскажу вам гісторыю. Трох мужчын, якія мучылі Хрыста, пайшлі на абед. На стол паставілі ім спечанага пеўня і віно. Адзін з іх сказаў: "Убачыце, праз тры дні Хрыстос уваскрэсне!", а другі гучна рассмяяўся і адказаў: "Хіба што гэты спечаны певень ажыве!" У той момант певень узарваўся і на цэлае горла заспяваў! Усе траіх патрухлелі. Гэта ж цуд! Цуд!"

> Запісала Ніна БРУЧКО

Мікола КРАЎЧУК

Вокам з Патокі

Мусіць паляцім!

Міхалова — "ўсходні крэсы". Яшчэ ездзяць "пэкаэсы". Іншых транспартаў — няма. Пра цягнік думаць — дарма. Вось прыйшло камусьці "ўлёт": "Няхай будзе самалёт!" I думаюць цяперка людзі: Ну, і добра ж цяпер будзе! Разважалі ўлады планы. Пальцам — тыц! — Мо Тапаляны? Месца там усім даволі, Ад Цільвіч да Новай Волі. Ніхто не паставіць плот. Будзе тут аэрапорт! Скажу вам: ужо нямала Добрых знаўцаў прыязджала, (Пэўна, кум, ці можа — сват), Кажуць: месца акурат! Кругаля — чыстае поле. Прызямляйся, братка, у волю! Адзін хутар перашкода. Ды каму яго там шкода! Толькі ёсць адна праблема, Ці адцяжка, ці дылема: Гэта ж многа грошай трэба, Каб сабе лятаць пад небам! Украсці ж іх сабе няможна! Хіба ж Вунія вяльможна Не падорыць іх вагон! А калі не, дык пайшла вон!

Ляўкоўскай керамічнай

Свой юбілей — 40-годдзе існавання — святкавала вядомая фірма "Будаўнічая кераміка Ляўкова". Імпазантнае мерапрыемства адбылося 4 кастрычніка г.г. у Гайнаўскім доме культуры. У калідоры ГДК віднела фотавыстаўка гістарычных здымкаў з часоў пабудовы керамічнай фабрыкі ў Старым Ляўкове.

Урачыстую сустрэчу адкрыў старшыня праўлення ляўкоўскай фірмы Аляксандр Бандарук. Прывітаў ён сенатара РП Владзімежа Цімашэвіча, намесніка маршалка Падляшская ваяводства Багуслава Дэмбскага, намесніка ваяводы Войцеха Дзяжгоўскага, старасту Гайнаўскага павета, бурмістра Гайнаўкі, войта Нараўчанскай гміны і іншых запрошаных гасцей. Прысутныя з зацікаўленнем агледзелі кінафільм пра стараляўкоўскую керамічную фабрыку, выслухалі ўспаміны старшыні А. Бандарука пра пачаткі і сённяшні дзень прадпрыемства. Заслужаным ляўкоўскім керамікам уручылі медалі і ганаровыя значкі. Залатыя "Медалі за шматгадовую службу" атрымалі: Юры Равінскі, Яцак Стэфаняк, Адяксандр Грыка, Галена Ежык і Пётр Максімюк. Значкамі "За заслугі для будаўніцтва" ўзнагародзілі шэсць чалавек: Віталя Грыку, Рамана Максімюка, Іаланту Садоўскую, Сяргея Бандарука, Анатоля Балтрамюка, Ірэну Грыка. Залатымі ганаровымі значкамі імя караля Казіміра Вялікага адзначаны 36 асоб: Галена Пякарская, Вальдэмар Васільчык, Яўген Бандарук, Аляксандр Харкевіч, Ірэна Харкевіч, Ала Грыц, Іаланта Ігнацюк, Юры Карпюк, Мікалай Лаўрашук, Андрэй Субота, Міхал Харкевіч, Віталь Кардаш, Іаланта Кардаш, Ірэна Максімюк, Міхал Бандарук, Галіна Красноўская, Ірэна Фалькоўская, Аляксандр Хадак, Яўген Грыц, Ян Кананюк, Ян Грыц, Яўген Харкевіч, Лявон Харкевіч, Галена Барташук, Міраслава Сухадола, Віталь Сухадола, Генрык Стульгіс, Ян Сухадола, Ян Сватко, Марыюш Дзедзік, Ганна Харкевіч, Марыя Бірыцкая, Люцына Максімюк, Станіслаў Баркоўскі, Ліда Вяйкоўская, Аляксандр Бірыцкі, а сярэбранымі — трое: Міраслава Савіцкая, Галіна Сахарчук і Аляксандр Лаўнічук.

У мастацкай частцы выступілі цыганскі калектыў песні і танца з Ольштына і фальклорны калектыў "Цаглінкі" са Старога Ляўкова. Гэты апошні ў пачатку свайго выступлення выканаў песню, якую спецыяльна на юбілей керамікаў напісаў ляўковец Ян Целушэцкі. Сустрэча прайшла ў цёплай і сардэчнай атмасферы. Да танцаў іграў і спяваў калектыў "Зубры".

(яц)

6

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесе- 11 - 10 - 4 - 13_; ныя згодна з 1х парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — кітайскую прыказку.

- _ 26 _ 27 _ 23 _;
- 2. гарадскі пасёлак на беразе Асвейскага возера = 42 _ 1 _ 2 _ 3 _ 9
- 3. збудаванне для сушкі снапоў перад малацьбой = $21 _ 32 _ 41 _ 43 _;$
- 4. ліпкае рэчыва для трывалага змацоўвання = $35 _ 36 _ 34 _ 14 _ ;$
- 5. бяссэнсіца, недарэчнасць = 8 _
- 6. музычны твор для паходнага руху войск = 22 _ 24 _ 12 _ 7 _;
- 7. уступная частка літаратурнага 1. правы прыток Лены = 37 _ 38 твора = 33 _ 28 _ 31 _ 5 _ 29 _ 30 _; 8. мера солі, якую трэба з'есці каб пазнаць чалавека = 15 - 16 - 40;
 - 9. сістэма судовых устаноў і сфера іх дзейнасці = 39 _ 17 _ 18 _ 19 _ 20 _ 6 _ 25 _.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграг

кніжныя узнагароды. Адказ на адгаданку з 39 нума Юра, дзед, ёрш, павеў, сыта, ког кісларод, меню, Давід, боль, ца

мыла, прылада, гаручае. Рашэнне: Высокае дрэва д больш ценю чым пладоў.

Кніжныя ўзнагароды высыла Міхалу Байко з Беластока і Мікала Сазановічу з Навін-Вялікіх.

	9	10	11	12	13	14
ны		15	16	17	18	19
ра рт,	20	21	22	23	24	25
ЭΠ,	26	27	28	29	30	31
ем	32	33	34	35	36	37
аю	38	39	40	41	42	43

Hiba

PL ISSN 0546-1960

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка "Ніва". Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 84. Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: http://niva.iig.pl/ E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа. Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі. Рэдактар "Зоркі":

Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Друкарня: "Orthdruk", Białystok. Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowie-

Prenumerata krajowa

Termin przyjmowania wpłat do 5-go dnia każdego miesiaca poprzedzajacego okres rozpoczecia prenumeraty. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie województwa podlaskiego oraz oddziały "RUCH" i "KOLPORTER" na terenie całego kraju. Cena prenumeraty kwartalnej — 26 zł., półrocznej — 52 zł., rocznej — 104 zł.

Prenumerata z wysyłką za granicę

Wpłaty przyjmuje "RUCH" S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa; telefony: +48(0)22 53-28-823; prenumerata platna w walucie obcej 0-2253-28-816, 53-28-819; prenumerata płatna w PLN; nr faxu: 0-2253-28-734

Prenumerata w redakcji

Planowana ilość numerów "Niwy" w 2009 roku

Poczta zwykła: Cena 1 egz. wraz z wysyłka w kraju wynosi 3,65 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł.

Poczta lotnicza: Cena 1 egz. wraz z wysyłka – kraje europejskie – 6,00 zł, -Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania 10,00 zł.

Wpłaty przyjmuje:

Rada Programowa Tygodnika "Niwa", BANK PEKAO S.A. O/Białystok 38 1240 5211 1111 0000 4929 0945

Nakład: 1 660 egz

Адчыняйце дзверы: восень ідзе!

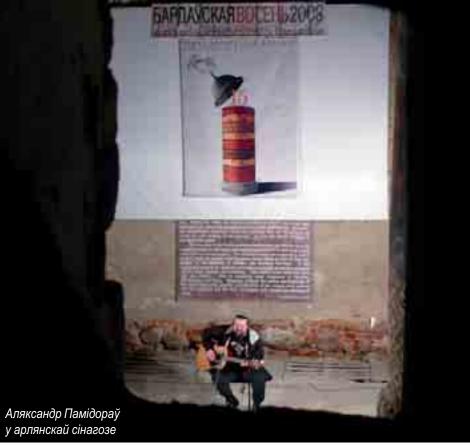
1 🕝 працяг

з Гайнаўкай. У цэнтры застаецца ўсё ж такі Бельск-Падляшскі.

Прыйшлося мне гутарыць з выканаўцамі пра значэнне Бельска ў іх творчым жыцці і аказваецца, што музыка бардаў моцна звязана са сваёй тоеснасцю месца. Гэтую спецыфічную тоеснасць акрэслівае гістарычнасць Бельска і яго старажытны характар мястэчка, аддаленага ад вялікага свету, якое добра пачуваецца са сваёй штодзённасцю. Хаця сёлета фестываль рассыпаўся па Беласточчыне, то юбілей падкрэсліў значэнне Бельска-Падляшскага для яго характару. Прывязанасць да вядомых, але і свойскіх герояў дазваляе ўсім суадчуваць фестываль у падобны спосаб. А як спяваў у доме культуры Лявон Вольскі, "роля героя, цяжкая доля". Таму іконы "Бардаў" сустрэліся ў бельскай ратушы для размовы. Пра Бельск, слова і музыку гутарылі Надзея Артымовіч, Міхал Анемпадыстаў ды Алег Кабзар, які не змог прэзентавацца ў час канцэрта першага дня фестывалю. У ратушы супольна з Надзеяй Артымовіч вялі мастацкую гутарку пры дапамозе Алегавай гітары. Настрой гэтай сустрэчы, дзякуючы пачуццю гумару вядучага Андрэя Сцепанюка, здаваўся бліжэйшы людзям, больш натуральны, хаця суразмоўцы гэта вельмі складаныя асобы.

Цяжкай з'яўляецца не толькі роля героя, бо і вядучыя маюць нялёгкую задачу. Справіўся як штогод на бельскай сцэне Яраслаў Іванюк, але ў суботу часткова выручыў яго ўспомнены Міхал Анемпадыстаў, аўтар і адмысловы апавядальнік "Народнага альбома". У кантэксце юбілею нельга забыць пра гэты канцэрт. Прайшло дзесяць гадоў з першай польскай прэзентацыі гэтага праекта, якая мела месца ў час юбілейнага, пятага фестывалю "Бардаўская восень". Пабачыўшы абодва канцэрты даходжу да вываду, што "Народны альбом" сапраўды з'яўляецца грамадскай з'явай, якая спалучае пакаленні. Рэакцыі людзей часам пераходзілі мае спадзяванні. Перад сцэнай гуляла моладзь, якая не памятае папярэдняга канцэрта, значыцца, "Народны альбом" проста жыве ў грамадстве. Старэйшае пакаленне магло параўнаць два канцэрты і яго меркаванні супадалі з поглядамі саміх выканаўцаў: "Народны альбом" даспеў. На сцэне было відаць натуральнасць выканання і свабодную акцёрскую гульню, за што можам беларускім музыкам толькі падзякаваць. Фестываль можна назваць музычным святам, а на юбілейным торце свечкі напэўна здуваў Міхал Анемпадыстаў.

Сёлета "Бардаўская восень" ахапіла чатыры магічныя дні. Перад арганізатарамі выклік — наладзіць чарговы фестываль, што не будзе простай справай, бо сёлета значна павысіўся эмацыянальны і мастацкі ўзровень мерапрыемства. Калі я глядзела на людзей, на месцы, на сцэну, то здалося мне, што фестываль, аднак, не мяняецца. Яго мерай з'яўляецца атмасфера, гадамі такая ж самая; мяняемся мы: слухачы, выканаўцы, прахожыя.

02.11 - 08.11

(22.03. — 20.04.) Можаш пачаць гнацца за тым, што нерэальнае. Будзеш злосны, неспакойны. Кепска можаш накіраваць сваю энергію, ангажуючыся ў дзеянні, якія не прынясуць вынікаў. Пачуццё бяссілля можа адабраць табе волю змагацца. Затое можаш пахудзець.

(21.04. — 21.05.) Да 5.11. твае справы могуць моцна ўскладніцца. Пільнуй кашалька, не рабі вялікіх пакупак, зважай на асобы, з якімі робіш інтрафэсы. З 5.11. фінансавыя праблемы, у пачуццях таксама можа паблытацца, асабліва калі не дасі рады са сваёй зайздрасцю. Рыхтуйся да змен

(22.05. — 22.06.) Будзеш паслядоўны, а твая ўпартасць прынясе выдатныя плады. Флірт і жарсці прадбачваюцца проста незямныя. Многа навучышся ад іншых, іншыя табе таксама за шмат што будуць удзячнымі.

(23.06. — 23.07.) Зможаш зрабіць вялікія змены ў жыцці. Не спяшайся, усё рабі ў сваім тэмпе. Не вагайся выявіць сваіх пачуццяў, бо будучыня малюецца шматабяцальна. На працы спакой і паслядоўнасць спрычыняцца да поспеху, таксама фінансавага.

(24.07. — 23.08.) Рыхтуйся да любоўных дрыжыкаў эмоцый! Хоць у першай дэкадзе лістапада няма падстаў надта цешыцца. Дробныя, хоць прыкрыя клопаты. Пільнуй дэталяў, недахоп разважлівасці можа быць згубны! Пазмагайся з лянівасцю.

(24.08. — 23.09.) Агромная моц у рэалізацыі планаў свайго жыцця. Так пакіруеш дзеяннямі, што поспех цябе не міне. Асабліва паможа табе хтосьці з сям'і. У пачуццёвым жыцці — так сабе, але на працы няма табе роўных!

(24.09. — 23.10.) Першы тыдзень лістапада не вельмі ўдалы. Клопаты ў падарожжы, стрэс. Старайцеся не гневацца, што б ні было. 5-9.11. страты, пачуццё няздзейсненасці, страх, які можа знеахвоціць цябе да чагосьці, што ў сапраўднасці было б для цябе карысным.

(24.10. — 22.11.) З 4.11 (аж да 23.11) праніклівасць, якая дазволіць табе развязаць любую загадку. Лёгка рассакрэціш намеры сваіх ворагаў і сяброў. Вельмі ўдала ўсё пойдзе 5-9.11., калі пачнеш разам з іншымі супольныя мерапрыемствы. Хоць магчымы недахоп развагі пры захапленні справамі, якія таго нявартыя.

(23.11. — 22.12.) Да 5.11. магчымыя праблемы ў каханні і сямейных справах. Не рабі нічога без роздуму і будзь гатовы на раптоўную змену планаў. Увесь месяц усё ідзе як па масле. Сядзіш на жыле золата, знайдзі толькі спосаб, каб да яе дабрацца!

(23.12.—20.01.) Спрэчкі на працы (да 6.11.); зважай, каб унутраныя праблемы не зруйнавалі тваіх старанняў. З 7.11. дробныя перабойкі са здароўем; твае перакананні могуць аказацца памылковымі, а рашэнні нятрапнымі.

(21.01. — 19.02.) Падзеі, якія могуць выклікаць твой неспакой або і злосць (твой бунт акажацца беспаспяховы і давядзе да яшчэ большай злосці). Пры сардэчных клопатах не шукай сілавых развязак. Мноства спраў — мноства выбараў. Такі лад зорак здараецца раз на 40 гадоў: штось няўхільна канчаецца, каб ты пачаў новы этап у жыцці.

(20.02. — 21.03.) Можаш пачаць рэалізацыю новых мерапрыемстваў, зачыняючы старыя справы. 3-7.11. памысныя выпадкі, у выніку чаго паправіцца ў тваіх фінансах. Гармонія на службе. Затое малое спрыянне ў сардэчных справах (на жаль, увесь, здаецца, месяц).

Агата АРЛЯНСКАЯ

Ниво в пракультуру

Складанка "Басовішча" 🖝 IV

Янка Саламевіч 🖝 II-III

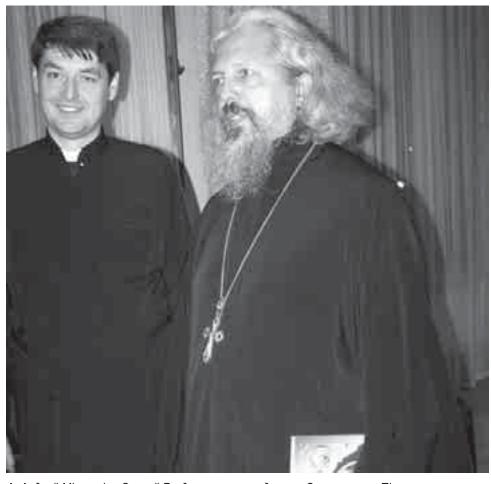
Шматлюдны Трэці вечар

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

У Цэнтр праваслаўнай культуры ў Беластоку, па вуліцы святога Мікалая, 24 кастрычніка заранёў пад вечар сталі паяўляцца запрошаныя госці. А запрасілі на ўжо Трэці вечар на частунак беларускай культурай сюды Культурны цэнтр Беларусі, Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча, Генеральнае консульства Беларусі ў Беластоку, Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы ды гаспадар гасцінных залаў — Цэнтр праваслаўнай культуры. Добрая рэклама спрацавала адмыслова — запарашаў асабіста ў беластоцкім тэлебачанні генконсул Міхал Аляксейчык у найбольш папулярнай праграме, і прыехалі на свята, спецыяльна, госці з усяе Беласточчыны, нават з Саколкі! Убачыліся сярод знаёмых з медыяў і сустрэч твараў лікі звычайных беларусаў (і не толькі), якім цікава і сардэчна было пабыць сярод кніг, спеваў, прыгожых вырабаў працавітых і таленавітых рук, а і людзей. Ад пачатку было іх, як палічыў пан Трашчотка, гасцей на 180 крэслах ды 59 стаячых (якіх ён змог убачыць), пасля дайшлі яшчэ новыя, якіх, мабыць, прывабіла музыка віцебскага ансамбля "Сябры" ды — няма чаго саромецца — вабныя пахі беларускага смакоцця. Што ж, стравы — найлепшы вядомы і найбольш паспяховы шлях да сэрцаў!

Генеральны консул прывітаў гасцей палітыкаў самаўрада ды прадстаўнікоў адміністрацыі, духавенства, дзеячаў культуры і ўсіх, каму блізкая беларуская культура і духоўнасць. Самай вялікай радасцю ўсім была кніга, самая вядомая ў свеце, частку з якой — Евангеллі — на беларускую мову пераклалі таксама прысутныя на свяце члены перакладчыцкай камісіі — Іван Чарота і протаіерэй, дацэнт Мінскай духоўнай семінарыі, кіраўнік кафедры біблейскіх і царкоўна-гістарычных дысцыплін Інстытута тэалоги Беларускага дзяржаў. нага ўніверсітэта айцец Сяргей Гардун. Айцец Сяргей цешыўся:

— Я хацеў бы перш за ўсё выказаць сваю радасць бачыць тут у гэтай зале так многа праваслаўных беларусаў. Нам вельмі прыемна быць разам з вамі. Я перад гэтым, як пачну гаварыць пра наша выданне, пра Евангелле, хачу ўсіх павіншаваць з такой круглай датай у нашай агульнай царкоўнай гісторыі з тысячадваццацігоддзем хрышчэння Русі — і вось такое супадзенне: якраз у гэты дзень прыехалі мы да вас у Беласток. Да нас у Мінск прыехаў свяцейшы патрыярх маскоўскі і ўсяе Русі Аляксей II, быў круглы стол, а сёння я з раніцы паспеў застаць пачатак бажэственнай літургіі ў мінскім кафедральным саборы, якую ўзначальваў свяцейшы патрыярх Аляксей II. Гэта ўсё

А. Андрэй Місяюк і а. Сяргей Гардун з новым выданнем Свяшчэннага Пісання

важнае для нас, праваслаўных беларусаў, таму што — я з гэтага і пачаў бы для нас, беларсаў, хрышчэнне Русі дало ўсё... Наша культура мае сапраўды хрысціянскія вытокі. А цяпер раскажу пра гэтае выданне, якое мы бачым ужо перавыдадзеным тут у Польшчы. Да гэтага выдання мы ішлі доўга. Была створана ў 1990 годзе Беларуская біблейская камісія ў Мінску, і мы пачалі перакладаць паступова тэксты Свяшчэннага Пісання. Сталі перакладаць нягдедзячы на тое, што пераклады некаторыя ўжо былі, напрыклад, вядомы пераклад 1920-1930 гадоў, які быў зроблены, ён няраз выдаваўся, напрыклад, у Канадзе, у беларускай эміграцыі, але мова таго перакладу ўжо не тая беларуская мова, якая сфарміравалася пазней. Гэтыя пераклады рабіліся ў не вельмі спрыяльных умовах, невялічкім калектывам людзей, прытым неправаслаўных, што таксама важна, у гэтых перакладах сустракаюцца недакладнасці. І таму мы з радасцю прынялі бласлаўленне праасвяшчэннейшага мітрапаліта Філарэта, каб рабіць такі пераклад Свяшчэннага Пісання на беларускую, сучасную мову, які быў бы прыдатны для чытання і дома, і для ўжывання ў богаслужэнні, праваслаўнымі беларусамі. Спачатку пераклады, якія мы рабілі, выдавалі паступова, па адным Евангеллі, — спачатку тэкст на старажытнагрэчаскай мове, потым на царкоўнаславянскай мове, потым на рускай сінадальнай, прычым дарэвалюцыйнай арфаграфіі, а потым наш беларускі пераклад. Потым далей сталі перакладаць Новы Запавет. А пасля на аснове перакладаў Евангелляў, якія зроблены былі, мы падрыхтавалі богаслужэбнае Евангелле. Яно і па вокладцы, па знешняму свайму выгляду мае богаслужэбны выгляд, і яно ў самім змесце такое: увесь тэкст падзелены не толькі на раздзелы і вершы, як у звычайных выданнях, але падзелены і на зачалы, такія ўрыўкі, якія чытаюцца за богаслужэннямі. І таму якраз пры богаслужэнні вельмі лёгка святару знайсці адпаведны тэкст і яго прачытаць. Як вядома, пры чытанні богаслужэбнага Евангелля ёсць такія ўступныя словы, як "рече Господь притчу сію" — "так сказаў Гасподзь гэтую прытчу" і г.д., і вось гэтых паясняльных, пачатковых слоў, калі мы бярэм звычайныя выданні Свяшчэнняга Пісання, там не знаходзім. А ў гэтым выданні, як і ў царкоўнаславяскім Евангеллі богаслужэбным, усе гэтыя словы стаяць на сваім месцы. Гэта прыдатна пры богаслужэнні, а і для тых, хто чытае Свяшчэннае Пісанне дома, гэта, канешне, што важна і трэба: вельмі лёгка знайсці той урывак, каб прачытаць дома, калі карыстацца царкоўным календаром, дзе пазначаны тэксты па зачалах; гэта асабліва важна, калі чалавек у такі дзень не можа пабыць на бажэственнай літургіі ці будзе на працы, а можа ў той дзень пачытаць Евангелле, якое чытаецца ў храме ў такі дзень. Вядома, пры працы над перакладам у нас былі цяжкасці, нам часта трэба было выбіраць нейкую пэўную форму таго ці іншага тэрміна, таму можна сказаць, што працуючы над перакладам разам з тым мы працавалі над стварэннем беларускай багаслоўскай царкоўнай тэрміналогіі. Вельмі радасна і прыемна бачыць перавыданне Святога Евангелля тут, у Польшчы, дай Бог каб мы і далей супрацоўнічалі і нейкія здабыткі праваслаўных дзеячаў, багасловаў, літаратараў з Беласточчыны, беларусаў з Польшчы да нас траплялі ў Беларусь і каб наша Царква ў Беларусі сама магла штосьці такое карыснае ў будучыні зрабіць не толькі для нашых прыхаджан, але і для беларусаў, праваслаўных у Польшчы.

У Біблейскай камісіі пры Беларускім экзархаце, перакладаючай Свяшчэннае Пісанне, не адна такая асоба, як протаіерэй Сяргей. Яго царкоўная дзейнасць мае настолькі вялікі аб'ём, што цяжка згадаць усе ягоныя паслушанні. Ён настаяцель студэнцкага храма пры факультэце тэалогіі, выкладчык мінскіх духоўных школ з навуковай ступенню кандыдата багаслоўя, загадчык кафедры багаслоўскіх дысцыплін Інстытута тэалогіі ў БДУ. Айцец Сяргей выкладае Свяшчэннае Пісанне Старога Запавету, сектазнаўства, багаслоўскую тэрміналогію на англійскай мове, практычныя ўказанні для пастыраў, пастырскае багаслоўе, ён выдатны прапаведнік і місіянер, якога выступленні можна пачуць часта ў царкве, на розных канферэнцыях, на радыё, у тэлебачанні, да таго клапатлівы сем'янін, бацька шасці дзяцей. Пераклаў на беларускую мову бажэственную вячэрню, літургію.

— Нехта скажа, што мы марудна працуем над перакладамі, — заўважыў член камісіі прафесар Іван Чарота, які пазнаёміў слухачоў з гісторыяй перакладаў Свяшчэннага Пісання ў Беларусі. — Мы часта за дзень разважаем і дзесяць радкоў, і ўсе ў мыле: кожны значок, кожная косачка мае значэнне. Ёсць пытанні, якія адносяцца да багаслоўскага плана, не толькі чыста моўнага, філалагічнага. З грэчаскай мовы айцей Сяргей у нас галоўны спецыяліст. Гэтае выданне Свяшчэнага Пісання выдадзена таксама і ў гонар 400-годдзя памяці дабравернага князя Канстанціна Васілія Астрожскага, слыннага выдаўца Астрожскай Бібліі.

Усхвалявалі слухачоў цудоўна, па-беларуску, прагучаўшыя песні-малітвы праваслаўнага хору Брацтва ў гонар Віленскіх мучанікаў з Мінска — сярод іх гімн "Магутны Божа". Спадабалася фотавыстаўка "Манастыры Беларусі і Афона", выступленне віцебскага ансамбля "Сябрына" і вырабы Цэнтра народных рамёстваў і мастацтваў "Задзвінне", і — кнігі беларускіх выдавецтваў і выдавецтва "Братчык" з Гайнаўкі, якое перавыдала Свяшчэннае Пісанне ў Польшчы. І беларускі пачастунак — стравы ўжо для цела, але што ж не лепш яднае людства, як смак!

"Каб ваш ложак добра скрыпаў...

Сяргей ЧЫГРЫН

29 кастрычніка беларускаму пісьменніку, літаратуразнаўцу, энцыклапедысту і фалькларысту, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі Беларусі Янку Саламевічу спаўнілася 70 гадоў з дня нараджэння. Напярэдадні юбілею я вырашыў пагутарыць з ім пра беларускі фальклор, пра які наш юбіляр можа расказваць бясконца. Спадар Янка аказаўся настолькі цікавым даследчыкам нашага беларускага фальклору і суразмоўцам, што гутарку я вырашыў прапанаваць чытачам "Нівы". І той, хто гэта інтэрв'ю прачытае, атрымае пэўнае задавальненне.

— Спадар Янка, ведаю, што Вы ўсё жыццё запісваеце ад людзей беларускія прыпеўкі, жарты, выразы, анекдоты і гэтак далей, адным словам фрывольны фальклор. Дарэчы, ён у Беларусі слаба даследаваны. Ці не так?

— Неяк я ляжаў у бальніцы, і ў галаву пачаў лезці гэты самы фрывольны фальклор. Я пачаў яго запісваць. Ніл Гілевіч аднойчы сказаў, што такі фальклор у нас вельмі багаты, але пакуль ніхто яго не выдаваў асобным томам ці тамамі. Некалі ўкраінскі фалькларыст Уладзімір Гнацюк назбіраў украінскага фрывольнага фальклору на некалькі тамоў. Але выдаў 2 тамы па-нямецку. Прапаў увесь цымус.

У 1949 годзе ў сваёй роднай вёсцы Вялікая Кракотка на Слонімшчыне на адным вяселлі я пачуў і запомніў такі тост: "Каб ваш ложак добра скрыпаў і да году сынок выпаў!". Пасля, на вяселлі недзе ў 1980 годзе ў вёсцы Талькаўшчына на Слонімшчыне я за гэты тост выйграў першае месца. Ён заўсёды добра ўспрымаецца вясельнікамі. А мой дваюрадны брат Сяргей у 1947 годзе, сам яшчэ смаркач, бо з 1939 года, памятаецца спяваў прыпеўкі:

Пашоў дзед вальца, Пашоў дзед вальца. Вывернуў капусту, Апарыў яйца. Ці пра нейкую Палагею: Пашла танцаваць Наша Палагея: Спераду барабан, Ззаду батарэя.

Наш былы старшыня калгаса (ужо памёр), па-вясковаму Мікіцюк, выспеўваў пад мухаю:

Курыца зайца любіла,

Яна яму яйца прышыла.

Калі мой дзед Раман Сцяпанавіч мацюкаўся на бабу Наталлю Антонаўну, то казаў: "Ябіт тваю маць, няхай!". Нечаму абавязкова дадавалася гэта "няхай". А яна абавязкова парыравала: "Сучку!".

Мы, энцыклапедысты, ездзілі ў свой час у калгас на праполку і збор ураджаю капусты, морквы і г.д. Валодзя Сацута ўспамінаў, як там адна з жанчын выказвала сваю адзіноту:

Наварыла, напякла — Няма каму есці. Лягла, ногі развяла — Няма каму лезці.

У архіве Міхала Федароўскага (рукапісны аддзел бібліятэкі Варшаўскага ўніверсітэта) знайшоў такі запіс: "Вясною вол рые рогам зямлю і буіць: "Уебу-у-у, уебу-у-у!". А верабей на плоце: "Чым, чым?!". "Хуям-м-м! Хуям-м-м!".

Мой зямляк Дзмітрый Супрун пачуў у Жыровічах: "Каб ты ўсраўся на вяселлі" і праклён "Каб тваю хату жабракі абміналі!". На экспромт Грышы (Рыгорам ён стаў пасля) Барадуліна, які тады яшчэ піў многа,

Памёр Бальзак,

Памёр Уну,

Сумуй, труна,

Па Супруну.

Дзіма адказаў імгненна, і, па-мойму, здорава:

Даўно сумую

Па труне,

Ды як тут будзе

Без мяне.

Некалі Рыгор Барадулін пад псеўданімам Алесь Чабор надрукаваў у "ЛіМе" (1963, № 84) такую пародыю на Алега Лойку (Лойка, праўда, думаў, што аўтар — Пятрусь Макаль):

З БДУ выходзяць у людзі, Расце ў СП кандыдатаў праслойка.

Калі зусім на рыфмы

забудзе,

Дык акадэмікам стане

Лойка.

Якубу Коласу прыпісваюць словы, што найчасцей кажуць на вяселлях. Алег Лойка сцвярджае, праўда, што гэта мо народныя словы з Мікалаеўшчыны:

Душа ў гарэлцы меру знае, I лішку не бярэ ніколі — Як ракам стаў,

Дык і даволі...

Эпітафія на Грызель Грым Роберта Бёрнса ў перакладзе Язэпа Семяжона:

Спыніся, падарожны

пілігрым, Глядзі, якая д'ябальская

ў смерці сіла,

Што нават гэту грыжу,

Грызель Грым, Загрызла і зубоў не пакрышыла. І яшчэ адна з Роберта Бёрнса ў перакладзе таго самага Семяжона: З такой укормленасцю твару Вам быць бы шыльдай пры

тавары,

Дзе надпіс гэтакі прыблізна: Свіныя вушы, лыч і галавізна. Пачуў ад Анатоля Валахановіча: Вось і вер пасля гэтага людзям. Я яму аддалась пры луне. Ён узяў мае белыя грудзі I вузлом завязаў на спіне. I яшчэ ад Валахановіча: Мяне мілы тузаў, тузаў, Думаў, што я без рэйтузаў. – Дурань ты, не рві штаны, Гузік з левай стараны!

Бацька мой казаў пра надта вузкі загон зямлі: "Станеш сцаць — на чужое ляціць!". А на карову, якая залезла ў агарод, крычаў: "Вылазь, падло, каб табе моль голаў аб'еў!". Дурны смех мяне аж душыў, калі ўявіў карову з голай галавой толькі рогі і чэрап, аб'едзеная моллю галава.

Памятаю, адзін раз зайшоў да Алега Лойкі. Туды заходзіць якраз Уладзімір Караткевіч. Ён так цікава заўсёды расказваў, нібы пісаў. Апавядаў пра адзін заходнебеларускі каляндар, дзе былі партрэты беларускіх паслоў і грамадскіх дзеячаў з рознымі подпісамі. Янку Станкевічу далі подпіс: "Не прымкнуў ні да якога клюбу". Калі мне тут жа падпісваў сваю "Матчыну душу" Уладзімір Караткевіч напісаў: "Ад аўтара, які не прымкнуў ні да якога клюбу".

– Бачу, што Вы любіце лавіць і запомніць яркія беларускія словы і выразы...

Сапраўды, люблю лавіць яркія, гаваркія словы, фразеалагізмы асаблівасці любой мовы. Ну скажы, у каго ты сустракаў слова "аб'яс-

ніць". Я ў рукапісе Янкі Купалы ў яго музеі трапіў на такі радок: "Няхай цябе аб'ясніць розум ясны". Здорава, праўда! Бацька некалі казаў: "Мёрзлая зямля заскалела" (стала цвёрдаю як скала). Ён успамінаў аднаго жыхара Кракоткі, які еў блінцы: сем мазаных, сем німазаных, сем сухама — збольшага перакусіў. І яшчэ чуў: маленькі хлопчык, не проста хлапчаня, а хлапчачок, не зладзейчык, а зладзяйчук. Тоўсты чалавек: паўтарак, раскалі — два будзе. Цётка Надзя ў Слоніме казала: "Некія гэтыя картоплі патрупяшалі". У вёсцы маёй мовілі: сучка маленька, нізенька, як слончык на чатырох ножках. Пачуў ад бацькі таксама: ідзе нага за нагу, як назаўтра; е што гаварыць, ды німа чаго слухаць; з носа кап, ды ў рот хап; здохлік (той, хто кепска есць); трыбухлей (з вялікім жыватом); ужэ наш суп у сватэ збіраецца (пачаў кіснуць). Пачуў ад маці: "Мыслаўскі ты пярдзідуда!".

На вяселлі ў Салігорскім раёне казалі: "Дару вам кляновы ліст, каб першы сын быў трактарыст, гарманіст, праграміст ці яшчэ нейкі -іст". Фёдар Янкоўскі некалі згадваў: "З мядком і цвік праглынеш"... Як бачыш, Сяргей, наплёў табе кучу і горбу, мех і торбу.

— Спадар Янка, Вы даследавалі

беларускі дзіцячы фальклор — гэты дзіўны феномен беларускай традыцыйнай культуры. Але ён таксама не выдадзены асобнымі выданнямі так, як ён таго заслугоўвае. Том "Дзіцячы фальклор" (1972), які выйшаў у серыі "Беларуская народная творчасць", не ахапіў шмат тэкстаў, асабліва варыянтаў з многіх рэгіёнаў Беларусі. Зразумела, што адзін том і ёсць адзін. Хаця дзіцячы фальклор у нас багацейшы, чым у суседзяў, хоць рускія і ўкраінцы таксама нараджалі дзяцей, гадавалі

> іх, мусілі ім нешта спяваць, расказваць. А падросшы, дзеці самі нешта прыдумвалі, асабліва ў гульнях (жмуркі, гульня "ў ножыка", "у каменьчыкі", у лапту і ϵ . δ .), лічылках (каб выбраць вядучага), загадках, пасля ў жанры страшылак, якія цяпер вельмі папулярныя, скажам, у рускіх, (мо пад уплывам фільмаў жахаў). Што Вы можаце сказаць і расказаць, як даследчык фальклору, пра нашу вусна-паэтычную творчасць для дзяцей?

> – Калі гаварыць пра нашу вусна-паэтычную творчасць для дзяцей і створанае самімі дзяцьмі, бачым, колькі ў нас яшчэ не сабрана, колькі не апублікавана. З дзяцінства памятаю, як мама нам спявала:

Цілім-бом, цілім-бом, Загарэўся кошчын дом. Бяжыць курачка

з вядром,

Залівае кошчын дом.

Дзіцячая фантазія адразу малявала і гэту кошку (шкада яе было), і яе пыш-

ны дом, і пажар, і курачку з вядром, якая яго тушыць. Ці ёсць гэты тэкст у томе "Дзіцячы фальклор"? Па-мойму, няма.

А вось непрыстойныя тэксты. Іх увогуле саромеліся друкаваць. Але ж яны ёсць. З маленства помніцца:

– Кажы: "І я!".

Пайдуя ў лес.

– І я! Ссяку сасну.

– І я!

Зраблю карытцо.

– І я!

Насяру ў карытцо.

— І я!

Свінні будуць есці. – Э-э, дурная, сама еш!

Ці такое, якім спынялі малых, якія надта ўжо прычэпліваліся, каб ім расказвалі казку:

– Расказаць казку?

— Раскажы, раскажы.

— Насраў кот у вязку,

Нёс, нёс каля калёс I — тың табе пад нос.

— Давайце пачнем з калыханак.

– Давай з калыханак — раздзеле пазаабрадавай бытавой лірыкі. У нас многа варыянтаў (гэта ж адна са спецыфічных асаблівасцей фальклору), менавіта варыянтаў, вядомых па ўсёй Беларусі песенек. Прывяду некалькі прыкладаў гэтых даступных зместам і формаю, наіўнай займальнасцю, выразнасцю паэтычнага малюнка, прастатой кампазіцыі, абавязковай рыфмай — каб "складно было", твораў. А як яны развівалі дзіцячую фантазію, як спрыяюць мысленню вобразамі:

Люлі, люлі, люлі, Прыляцелі куры. Селі на варотах, Y чырвоных ботах. Куры пазляталі, Боты паспадалі.

Люлі, люлі, люлі, Пашоў кот па дулі, Памарозіў лапкі, Скочыў на палаткі. Сталі лапкі грэцца, Німа дзе катку дзецца.

Як пасля такога не будзе ажыўляцца і працаваць дзіцячае ўяўленне?! Дарэчы, кот, і гэта ўсім вядома, — самы любімы персанаж нашых калыханак. Гэта і зразумела, ён быў у кожнай хаце, праз яго найперш малыя знаёміліся з жывёльным светам. Чаго толькі не прасілі ў ката ў калыханках (успомні цудоўную і па мелодыі калыханку Міхася Забэйды-Суміцкага) — укласці малога ў люльку, пазабаўляць яго, каб хутчэй заснуў. Прынесці паясок, пайсці на таржок, каб купіць малому піражок, на вулку, каб купіць булку і г. д.

— А гайчуканкі?

У нас гайчукаць — гэта падкідаць дзіця на калене, каб не плакала, пагуляць з ім. Некалі мая баба Наталля спявала нам такія гайчуканкі:

Гоп, камень-валун, За каменем горка. Пасеяла буракі, А вырасла моркаў.

Малое само пачынае думаць і ўяўляць: як так, пасеяла буракі, а вырасла морква. Відаць, недарэка пераблытала насенне. Што яна не бачыла, што сее? Ці што?!

А вось гульні з пальчыкамі, ножкамі малышні, прыгаворкі-забаўлянкі пра іх. Іх тысячы:

Кую, кую ножку, Паеду ў дарожку. Дарожка крывенька, Кабылка сляпенька. Жарэбятко пад мосцік,

А Вася цап-царап яго за хвосцік.

Кацюты, кацюты, Ладу, ладу, ладкі. Дзе былі? У бабкі. Што рабілі?

Муку малолі.

Дзе падзелі? Мышкі з'елі.

Куды паняслі?

Сюды, сюды, сюды (у рукаў).

Па-мойму, такія варыянты, калі не мыляюся, у нашых фалькларыстаў, у хрэстаматыях не трапляліся. Ці забаўлянкі пра казу рагатую:

Ішла каза рагатая,

Барола дзіця пузатае,

Калі, калі, калі (двума пальцамі паказвае малому, як каза барола яго ў жывоцік).

Ці наша "Сарока-варона". Па-мойму, нашы варыянты арыгінальныя. Мяркуй сам:

Сарока-варона

Дзеткам кашку варыла.

Гэтаму дала,

Гэтаму дала,

Гэтаму дала,

Гэтаму дала. А гэтаму чык — Галоўку адцяла.

Сарока-варона Дзеткам кашку варыла.

После ўсіх лічыла.

Гэтаму дала,

Гэтаму дала,

Гэтаму дала,

Чацвертаму дала.

А гэты малы гультай:

Круп ні драў,

Хлеба ні мясіў,

Вады ні насіў.

Яму кашка на паліцы,

У чарапіцы.

- Aдным з жанраў дзіцячага фальклору з'яўляюцца лічылкі. Даволі папулярныя былі ў маё маленства, ды і зараз.

– Лічылкі вельмі простыя па змесце і форме, часам нават без усялякага сэнсу, абы складна было:

Анцы, цванцы, Трычы, рычы,

Эны, бэны,

Мэны-вэк.

Кацілася торба З высокага горба.

А ў той торбі Хлеб, пшаніца.

З кім ты хочаш

Падзяліцца?

Міхась, Сцяпан, Падай стакан.

Падай лімон.

Выходзь вон.

Ёсць яшчэ заклічкі, прыгаворкі. Нашых варыянтаў, па-мойму, у друку не было:

Дожджык, дожджык,

Секані.

Я паеду на кані.

Богу маліцца,

Хрысту хрысціцца.

Дожджык, дожджык,

Перастань.

Я паеду на Растань.

Богу маліцца,

Хрысту хрысціцца.

Ядзерка, ядзерка (божая кароўка) Паляці на неба,

Прынясі нам хлеба.

Песенька ці лепш прыпеўка пра бусла, якую апрацаваў некалі паэт Кандрат Лейка:

Бусел, бусел, клекатун, Узяў бабу за каўдун.

Валачыў, валачыў,

Ды ў карыце намачыў.

– А ў Кандрата Лейкі верш гучыць так, напісаны ажно ў 1883 годзе:

Бусел, бусел, галяндач, Пашоў жыта аглядаць. Яшчэ жыта зеляно, Буслу ногу адняло, Скача бусел на кію,

Кляне доленьку сваю.

Дарэчы, акрамя прыпевак беларускі дзіцячы фальклор багаты на загадкі. У 1989 годзе Вы склалі і выдалі цэлую кніжку беларускіх загадак.

- Да вайны на Палессі ад 16-гадовай дзяўчынкі руская фалькларыстка Ларыса Рыбакова запісала больш за 100 загадак. Яны ў том "Беларускай народнай творчасці" не ўвайшлі. У нас іх безліч. Вось некалькі. "Загану загадку — вымі з сракі ягадку, абліжы і зноў улажы" (лыжка і міска). "Дзед на бабі рыпаў, рыпаў, пакуль з яе кіндзюк

выпаў" (баба і журавель у калодзежы). "Авечка ў карові" (нага ў шкарпэтцы з авечай воўны ў чаравіку, які зроблены са шкуры каровы). Ці многа такіх у кніжках фальклору?

— А скорагаворкі?

— Гэта ж скарб для любога лагапеда (беларускамоўнага найхутчэй не знойдзеш). Паспрабуй сказаць, вымавіць спалучэнне нялёгкіх літар ці складоў хутка, каб не зблытацца. Напрыклад, "дзе цётчынаму дзядзьку дзецца?". Дарэчы, я сам гэта прыдумаў. Па-мойму, у чытанкі для дзяцей іх трэба ўключаць паболей. Ці многа іх выдавалася асобнымі кніжкамі? Я ведаю пакуль толькі сваю кніжку "Мама Мышка сушыла шышкі". У такія чытанкі, відаць, трэба ўключаць і аўтарскія творы. Многія нашы паэты спрабуюць іх пісаць. Гэта ж гульня са словам, выпрабаванне яго эўфанічных магчымасцей.

– Цяпер сталі папулярнымі страшылкі. Рускія нават пішуць пра іх навуковыя даследаванні.

Я да іх адношуся неяк кансерватыўна. Лічу, што яны нічому добраму дзяцей не навучаць. Але дзеці любяць страшылкі. Асабліва сучасныя. Калі я чытаў лекцыі па беларускім фальклоры (1988-1997), прасіў студэнтаў даваць мне праклёны і страшылкі. І быў здзіўлены, калі адна студэнтка-мінчанка, якая працавала ў дзіцячым садку, дала мне тэксты на беларускай мове. Ну, ці не цікавая сваёй незвычайнасцю такая страшылка (а можа проста гумарэска):

Дзедка старэнькі Пайшоў у лясок, Дзедка старэнькі Прысеў на пянёк. Выбух!

Доўга над лесам Ляталі штаны — Гэта праклятае

Рэха вайны.

Каб спыніць тых малых, якія разышліся не на жарты, у нас казалі:

Мышка здохла,

Хвост аблез.

Хто прамовіць,

Той і з'есць.

Ніхто не хацеў есці здохлую мыш, таму адразу замаўкалі. Або вось як абыгрывалася імя Ліда. Колькі тут гумару. Праўда, хто меў такое імя, крыўдзіліся:

Ліда-гніда,

Вош пузата,

Вышла замуж

За салдата.

А пасля і за матроса,

Што падмазываў калёса.

Мяне заўсёды расчульвалі песенькі ў казках. Яны нейкія вельмі сентыментальныя, быццам разлічаны, каб малое пашкадавала персанажаў, што трапілі ў бяду. Вось як жаласна пеўнік, якога ліса схапіла, абдурыўшы, просіць катка:

Коце, браце, Мяне ліска нясе У высокія горы, У глыбокія норы. Па барах, па каменні, Па ўсялякім зеллі. Ратуй, братка, мяне, Адбяры мяне ў яе. У казцы каза просіцца ў сваіх

казлянят, каб адчынілі: Дзетачкі, казлянятачкі,

Я ваша мама.

Чуць дадому прышла, Малачка прынясла.

Поўны цыцы малачыцы.

Слухаючы казку, перажываючы за персанажаў, малая ўнучка з вочкамі, поўнымі слёз, прыціскаецца да цябе, ёй страшна, яна іх шкадуе, гатовая вось-вось заплакаць.

Цепяху, лепяху,

Сем вёрст па маху.

Плыве па балоце змей.

Малая перажывае, што гэтая пачвара можа паесці галоўных герояў, якія робяць дабро людзям. Думаю, што тут болей спагаднасці, дабрыні, светлых пачуццяў, чым у рускіх страшылках:

Маленький мальчик Нашёл пулемёт, Больше в деревне Никто не живёт.

Мальчик на кухне Варил холодец, Рядом валялся Безногий отец.

Ну, скажы праўду, чаму могуць навучыць такія "творы"? Думаю, што нічаму добраму і гуманнаму. Не так сабе на радзінах беларусы жадаюць немаўляці тры долі ўзяці: хлебавую, салявую, здаровейкую. Толькі калі змалку ў душу дзіцяці будзе закладзена тое, што вучыць яго добраму, светламу, спагаднаму, у будучым народзіць Чалавека, народзіць тую асобу, якая будзе думаць не толькі пра сябе, а і пра іншых. Усяму гэтаму выдатна вучыць наш дзіцячы фальклор. Таму і кажу, што лепшыя ўзоры трэба збіраць, друкаваць, каб выхаванне маладога пакалення ішло на высокім педагагічным узроўні, каб яно расло здаровае, вясёлае, радаснае, каб любіла бацькоў сваіх, суседзяў, усіх добрых людзей, каб думала, як не перашкаджаць жыць іншым, як дапамагаць слабейшым, як шкадаваць усё жывое на зямлі.

Віктар ШВЕД

Міраславе Лукшы

Ты, Міра, добрым чалавекам, З чуллівым сэрцам і душой, Вандруеш па зямлі паўвека, Другая частка — прад Табой.

Кахаеш шчыра ўсё жывое, Людзей, звяроў,

птушыны свет,

З родным Падляшшам Твае мроі

I Твой жыццёвы запавет.

Ты расслаўляеш

родным словам, Шчырай паэзіі радком, Наш беларускі люд вясковы, Знаёміш свет з яго жыццём.

Штодзень напорыста,

цярпліва,

Ужо праз многія гады Змагаешся на роднай ніве І цешаць вынікі, плады.

Дык будзь шчаслівай,

будзь здаровай, Май заўжды паэтычны ўздым!

Табе ў другой жыцця палове Жадаю поспехаў ва ўсім!

Складанка "БАСовішча XVIII": новыя басовішча тэндэнцыі беларускага року

Раман ЛАТУШКА

Пэўна ніводная іншая з нацыянальных меншасцей Польшчы не здолела гэтак плённа і трывала злучыцца са сваімі суродзічамі з-за блізкае мяжы, як беларуская.

Беларусь існуе цалкам у іншым як палітычным, так і культурным вымярэнні, вельмі адрозным ад звыклага жыцця Еўропы. Вось, што зусім падаецца недарэчным, дык гэта тое, што прыкладам беларускамоўныя ":B:N:", "N.R.M.", "Сьцяна" карыстаюцца неймаверна большым попытам, пэўнага ўзроўню вядомасцю ў Рэчы Паспалітай Польскай, чымся тыя ж самыя зорныя ў Польшчы рокбэнды "Perfect", "T. Love", "Lady Punk" і г.д. у Беларусі. "БАСовішча" з гэтага пункту гледжання мае, што ёсць самае выключнае, станоўчае значэнне ў развіцці беларускага рока, які ў сябе на Радзіме перыядычна адчувае ўладны ціск, падвяргаецца доўгатэрміновым забаронам.

"БАСы" пад нумарам XVIII (ліпень 2007) надалі новую цяпер ужо відаць неад'емную PR-дэталь фестывалю — гучныя скандалы, якія ўзнікаюць найперш на глебе парушэнняў кансерватыўных, шмат для каго непарушных ідэй музычнай падзеі, нават канонаў. Так і на прэзентаванай складанцы па выніках мінулагодняга фэсту ўладальнік галоўнага прыза, запісу паўнафарматнага альбома на студыі "Рэмбрандт", якім дагэтуль і не скарыстаўся, гурт "Фляус и Кляинн" прапануе менавіта рускамоўны варыянт трэка "Партовая", хаця па сусветным павуцінні даволі даўно вандруе беларускамоўная "дэмка" гэтай кампазіцыі.

Шчыра незарузмелая метамарфоза адбылася з хітом часоў прэзідэнцкай выбарчай кампаніі ў Беларусі 2006 года "Менск — горад свабоды" гурту "SOK", які чамусьці адмыслова для СD-складанкі "БАСовішча XVIII" быў перазапісаны з рэфрэнам "Мінск — горад свабоды". Наўрад ці тое палягае ў патрабаванні ініцыятараў ды выдаўцоў кружэлкі — гуказапісвальнай студыі "Осмас". Але факт у тым, што змененая ў 1939 годзе савецкімі ўладамі назва беларускай сталіцы (менавіта ў тыя часы гістарычны Менск стаўся ў адначассе Мінскам) застаецца тым жа сімвалам незалежнай ды вольнай, няскоранай Беларусі.

Генералы ды каралі айчыннага рока — гурты "Крама" і "Нейра Дзюбель" — заахвочваюць тут набываць іх яшчэ свежанькія мінулагоднія альбомы: адпаведна — "Усё жыццё — дзіўны сон" і "Stasi". Апошні і прынёс "Нейра Дзюбелю" ў 2008 годзе другі тытул лепшага беларускага гурту на штогадовай цырымоніі "Рок-каранацыя" у кіназале "Мінск". На дыску ж прадстаўлены "крамаўская" "Стэфка (праз 20 год)", дзе не бракуе звычайнай гарэзлівасці ("Хто ведаў, Стэфка, што я так гарэлку палюблю?"), ды "дзюбелеўская" цэнзурная "Сукі".

"Здаровыя лосі", як самі сябе называ-

юць хлопцы з гурту "IQ48", рыхтуюць увосень гэтага года прэзентацыю другога студыйнага альбома. Новая праграма "айк'юшнікаў", якія таксама пачыналі з конкурсу на "БАСах", ужо неаднаразова гучала са сцэн буйных фэстаў. Іх кампазіцыя на верш-заклік прарока Беларусі, класіка сусветнай літаратуры Янкі Купалы "Гэй, наперад!" трапіла ў спіс удзельнікаў яшчэ адной хітовай складанкі гэтага года "НезалежныЯ", якая была выдадзена пад музычным лэйблам БМAgroup да 90-х угодкаў з дня абвяшчэння незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі (гэты праект і да гэтага часу дасяжны да вольнага запампоўвання праз інтэрнэт па адpace http://niezaleznyja.svaboda.info). Стылёвы ж "закос" музыкаў "ІQ48" пад марсіян выявіўся і ў аднайменным трэку на плыце. Заўсёдныя энергетыка ды драйв кампазіцый "ласёў" не абмінулі і патэнцыйна хітовую "Марсіяне".

Песьня "Wonderwall" з'яўляецца адной з візітовак гурту "Oasis" і ўвогуле брытанскага рока. Менскі гурт "Тегтіп Х" прэзентуе сваю інтэрпрэтацыю знакамітай песні пад назвай "Чароўны мур". Пераклад тэксту на беларускую мову зрабіў літаратар Сяргей Балахонаў сумесна з вакалістам гурту Кірылам Домнічам. Трэк быў запісаны ў жніўні 2007 года на студыі "Осмас" і шматразова выконваўся на канцэртах, але пераважна на мове арыгіналу — на англійскай. Прызнаемся, "Wonderwall" шыкоўна гучыць і па-беларуску. Менавіта такога ўзору пазітыўнага драйвовага рока вельмі не стае ў беларускім музычным руху. Да таго ж "Termin X" даказаў сваю творчую патэнцыю арыгінальнымі творамі ўласнага аўтарства. Але "Чароўны мур" ужо ўвайшоў у склад найлепшых песень гэтага сезона хіт-парада "Тузін гітоў" ($\underline{www.music.fromby.net}$) паводле галасавання наведвальнікаў "слушнага" інтэрнэт-партала.

Пасталеўшым што да гуку і якасці запісу надзвычай ладнай рок-баладай нагадвае пра сваё існаванне гурт "Weeping Twilight" (з англ. weeping — "плач", twilight — "змярканне, прыцемак; заняпад"). Кампазіцыя "Грэх" меладычна вельмі падобная да "De la musique avant toute chose" (эпіграф да верша Максіма Багдановіча "Па-над белым пухам вішняў..."). У такім выпадку музыкам лепей не ўзгадваць пра той іх першы самотнік "Воддаль ад твару багоў" 2002 года нараджэння, бо прадстаўленая цяперашняя праца дае найбольш падстаў толькі да добрых шчырых кампліментаў ды заклікаў да найхутчэйшага выдання новых запісаў. Чакаць жа, здаецца, засталося нядоўга: паўнафарматны альбом "Парасткі памяці на руінах былога" гурту "Weeping Twilight у рэшце даманстраваны на рыжскай студыі "Рhoenix". Працэсам кіраваў гукарэжысёр Гінтс Лунберг, які вядомы па супрацоўніцтве з гуртамі "Skyforger", "Obtest", "Dissmulation", "Luctus".

Менская каманда "Lilith" перамагла ў інтэрнэтнай частцы "Адборышча-2007" і, дзякуючы таму, мінаючы сіта экспертнай рады, наўпрост патрапіла на конкурс "БАСоў". Песня "Не шукай" чарговая з невялікага вядомага больш шырокаму колу слухачоў шэрагу "адмоўных" (раней былі "Не дазволь" і "Не ўзгадаеш"). Пра "Lilith" мы, відаць, яшчэ пачуем, бо за маладых музыкаў узяўся вядомы беларускапольскі падусар гуртоў ":В:N:", "Сьцяна" і "Recha" Ігар Знык.

Амаль дзве хвіліны "апакаліпсісу мозга" ад ІГара ЗАГумёнава і яго праекта "ZigZag" у другой версіі "Трох расейскіх літар" яшчэ болей блытаюць музычную прыналежнасць калісьці "радыёфарматных" да пэўнага стылю. Гурт грае якасную англійскамоўную поп-музыку (несумненна стоадсатковы хіт эфіру беларускіх музычных каналаў "Song of the Wave", супольная кампазіцыя з цяперашнім дырэктарам MTV Minsk Валікам Грышко "Маке а Move" і г.д.), добраякасныя акустычныя праекты (песні "Пурга" і "Дзіўны май" на вершы Сяргея Новіка-Пеюна для альбома "Песьні з-за кратаў", прэзентацыя якога прайшла з аншлагам у касцёле святых Сымона і Алены, адмысловае выкананне "Палымянага неба", "Mysterious"), тут і цяпер — панкаўскія "Ляцяць дні" і "Тры расейскія літары-2". "ZigZag" – унікальны прыклад гурту, які з аднолькавым поспехам карыстаецца добрым попытам у прадстаўнікоў двух культурных сфераў разумення беларускай сапраўднасці.

Ска-панк гурт з Мінска, між іншым удзельнік праекта выпускнікоў ліквідаванага міністэрствам адукацыі Беларусі Гуманітарнага ліцэя імя Якуба Коласа "Партызанская школа", "SKA!RB" рэпрэзентуе трэці вынік сваёй студыйнай працы (дагэтуль — "Лета" і "D.I.Y. Porno Zine") — песню "Дзяўчына-панк". Хлопцы працягваюць смела гарэзнічаць на моладзевыя тэмы — каханне ("мы ведаем, што рабіць, калі няма святла", "у мяне ёсць ты дый я — у цябе, мы знойдзем, што рабіць у цемнаце"), музыка, адпачынак ("едзем да рэчкі — трэба загараць, купацца днём, ноччу песні спяваць"). Але "SKA!RB" не адзін займае ска-панкаўскую нішу у канкурэнтах рынку магілёўская "Zatoczka". Абодвух гуртоў чакаюць запіс ды выданне дэбютных альбомаў. Маем цвёрдае перакананне, што hooligans яшчэ ўскалыхнуць ціхую плынь беларускага рок-руху.

Прапанаваная на гэты раз "РоСтрай" меладычная кампазіцыя "Фотаздымкі" выбітнейшы працяг распачатага з праекта "Песні Свабоды" ўзлёту гурту. Гэтак упадабаныя музыкамі клавішныя тут гучаць як ніколі дарэчы: актуальна, сучасна. З сённяшняга трэк-спіса "РоСтры" наўпрост вылучаюцца зладжана аформленыя "У вырай!" (на верш Янкі Купалы), "Ночка" (з мінулагодняй "басовішчаўскай" складанкі) і цяпер — "Фотаздымкі". Парадаксальна, але "ростраўцы" заяўляюць пра хуткія карэнныя змены ў стылі выканання. Але, відаць, праз тое аніякім чынам не пацерпіць арыгінальнасць гучання, а часам апраўданыя эксперыменты з выкарыстаннем новых музычных інструментаў у выніку прывядуць менскі гурт да трывалага замацавання ў шэрагах лідараў айчыннай рок-сцэны.

Беларускамоўны гарадоцкі рок-гурт "RIMA" (назва паходзіць ад скрачэння першых літар імёнаў удзельнікаў альтэрнатыўнае каманды — Раман, Ігар, Марцін, Андрэй) не выдаваўся на Беларусі ўжо з часоў выхаду сумеснага польскабеларускага музычнага праекта "Сэрца Эўропы in rock", зрэалізаванага па ініцыятыве БМАgroup у 2001 годзе. Лаўрэаты першых у гэтым стагоддзі "БАСоў-2000" гурт "RIMA" на наступны год выдаў свой цалкам беларускамоўны альбом "Праз жыццё", што праўда, яшчэ ў касетным варыянце. Пазней маем другі студыйны альбом "Прадаем сябе". Цяпер жа трывае праца над чарговым, трэцім. На складанцы "БАСовішча XVIII" "RIMA" адкрывае частку гуртоў старое генерацыі беларускага рока. Назва трэка сама па сабе дзівіць: "Kalevala" — карэла-фінскі паэтычны эпас дахрысціянскіх часоў. Калева ж з'яўляецца міфалагічным родапачынальнікам як фінскіх волатаў, так і ўсіх фінаў (28 лютага ў Фінляндыі святкуецца Дзень Калевалі). Музычна "польскія беларусы" трымаюць планку на ўзроўні ды пасоўваюць яе ўсё больш вышэй: цяперашняя "RIMA" натуральна мусіць быць найяскрайвейшым прыкладам сплаву прафесійнай сталасці з выяўленнем грамадзянскай пазіцыі для беларускіх гуртоў новай хвалі.

Полацкая "Indra" разважае на інтымную тэму — верш паэткі Леры Сом, на які і быў зроблены запіс, спрабуе адкрыць частку таямніцы таго, пра што думае жанчына, калі яна... "разнімае ногі". Склад гурту (рэдкае спалучэнне 3 + 1, быццам як у тых групах на філалагічных факультэтах ВНУ) — тры дзяўчыны: выключна шыкоўны вакал Вольгі Андрэевай, віяланчэль Галі Сандовай, гітара Марыны Шэф, — ды адзін хлопец, бубнач Павел Кухто. Песня "ХХХ", або "Сунічная" наўрад ці штурмам возьме вяршыні музычных хіт-парадаў: "самае салодкае" — аргінальны тэкст — на жаль было пададзена пад недапечаную аранжыроўку, а хацелася, вельмі хацелася б адваротнага.

Фольк-мадэрновыя калектывы — гучна стрэліўшы на мінулых "БАСах" пачаткоўцы "Unia" ды ўзорна-паказальны "Палац" — яшчэ ўвесну бягучага году сумесна (feat. Алег Хаменка) запісалі "цяжкую" версію кампазіцыі на вядомы народны тэкст "Хлопец пашаньку пахае". Тая песня паспела перамагчы ў адным з чарговых тураў "Тузіна гітоў" ды патрапіць на юбілейную СД-складанку "НезалежныЯ". Загалоўны трэк "Долам" з аднайменнага дэбютнага альбома гурту "Unia" перакачаваў і на прадстаўленую кружэлку студыі "Осмас". Спалучэнне брутальнага гітарнага гуку, дуды, акардэона, месцамі нават і электронных сэмплаў — неад'емная візітоўка арыгінальных ды безумоўна небесперспектыўных фольк-выканаўцаў. Майстры-настаўнікі, гурт "Палац", працягваюць пакрокава адкрываць сакрэты, спадзяёмся, бліжэйшым часам выдадзенага шостага альбома, які чакаецца блізка што пяць год ("Святочны", 2003). У існы момант маем некалькі песень раскіданых па рознага кшталту музычных складанках – "Кола" ("Наша музыка", 2004), "Праваджала маці сына" і "Прыляцела ластаўка" ("Прэм'ер тузін 2006"), "Сьпей мне" ("Песьні Свабоды", 2006) ды "Забі амэрыканца" ("Трыbute Neuro Dubel"). Самы свежы твор Алега Хаменкі & Со "Хай месяц" патрапіў на чарговую cd-кампіляцыю — "БАСовішча XVIII". Што да канцэртнага жыцця гурту, варта адзначыць тэндэнцыю пасля вядомай сустрэчы "забароненых музыкаў" з прадстаўнікамі ўлады з Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі абмінаць незалежныя фэсты накшталт сёлетняга львоўскага "Ве Free", дзе была зладжаная асобная фольк-секцыя на Рынкавай плошчы заходнеўкраінскага горада. Пачуць ды пабачыць "Палац" цяпер можна выключна на дзяржаўных мерапрыемствах (бліжэйшы выступ — Дзень беларускай пісьменнасці ў Барысаве). Аднак зусім няварта гэтым папікаць музыкаў, бо ў рэшце беларуская мова хоць і ў вельмі малым адсотку загучала на тэлебачанні ды з вялікіх сцэн у беларускіх гарадах. Пэўна гэта адзін з тых мажлівых шляхоў выйсця беларускамоўнай музыкі з андэграўнду ў шырокія масы.